

**”MULLA OLI JO SEMMONEN AJA-
TUS, ETTÄ VAIKKEI TÄÄ LAIKS
TULIS NIIN KYLLÄ NÄIN OIS NIIN-
KU JÄRKEVÄ TOIMIA”**

Oppilashuoltoryhmän näkemyksiä uudesta
oppilas- ja opiskelijahuoltolaista

Anna Rauva

Opinnäytetyö
Joulukuu 2014
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

RAUVA, ANNA:

”Mulla oli jo semmoinen ajatus, että vaikei tää laiks tulis niin kyllä näin ois niinku järkevä toimia”

Oppilashuoltoryhmän näkemyksiä uudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista

Opinnäytetyö 66 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Joulukuu 2014

Opinnäytetyön tarkoituksena oli esitellä uutta 1.8.2014 voimaantullutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Opinnäytetyössä tarkasteltiin lain hyviä ja haasteellisia puolia erityisesti yhteisöllisyyden, osallisuuden, ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen näkökulmasta. Ylöjärven Yhtenäiskoululla oli lukuvuonna 2013–2014 toteutettu koulutuksellista tasa-arvohanketta. Hankkeen taustalla oli oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, erityisesti lain yhteisö- ja verkostonäkökulma. Opinnäytetyössä kartoitettiin kuuden oppilashuoltoryhmän jäsenen näkemyksiä ja kokemuksia laista.

Tutkimus on laadullinen. Opinnäytetyön aineisto kerättiin teemahaastatteluilla, jota varten haastateltiin kuutta Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsentä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsenet näkivät oppilas- ja opiskelijahuoltolain pääosin positiivisena. Yhtenäiskoulua pidettiin hyvänä paikkana toteuttaa lakia. Muutos yhteisölliseen, ennaltaehkäisevään ja osalliseen koulukulttuuriin koettiin hyväksi. Hankkeen puitteissa oppilashuoltoryhmän jäsenet olivat pohtineet lukuvuoden 2013–2014 aikana uuden lain mukaisia toimia ja käytänteitä kuten yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaa. Käytänteisiin oltiin tyytyväisiä. Lain haasteiksi koettiin erityisesti lain tulkinnanvaraisuus ja resurssien riittämättömyys.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaista ei aikaisemmin ole tehty tutkimuksia. Sen sijaan on tutkittu yhteisöllisyyden, osallisuuden ja ennaltaehkäisyn positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Kouluissa oppilaat voivat pahoin, ja siksi tarvitaan suuria muutoksia. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki velvoittaa osaltaan kouluja ryhtymään toimiin, mutta lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi tarvitaan lisäksi asennemuutosta. Mitä aikaisemmin ongelmiin tartutaan, sitä todennäköisemmin tukitoimilla päästään hyviin tuloksiin. Koulukuraattori onkin tärkeässä asemassa sosiaalialan ammattilaisena. Tutkimus on toteutettu ennen lain voimaantuloa. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, miten laki on otettu vastaan ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Asiasanat: oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, koulu, yhteisöllisyys, osallisuus, ennaltaehkäisy

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

RAUVA, ANNA:

“I already have that thought that this is how we should work even if this was not going to become a law”

A Student Welfare Group's Views on the New Student and Undergraduate Law

Bachelor's thesis 66 pages, appendices 8 pages
December 2014

The purpose of this study was to introduce new student and undergraduate welfare law which came into force on 1.8.2014. The good and challenging sides of the law were considered in this thesis especially from perspective of communality, participation, prevention and early support. Educational equality project was put into practice in Ylöjärvi Yhtenäiskoulu (comprehensive school) during the school term 2013–2014. The background of the project was the student and undergraduate welfare law especially its community and connections perspective. The objective of this thesis was to gather information about the visions and experiences of six members of the student welfare group.

The study was qualitative. The data were collected by thematic interviews. Six personnel of Ylöjärvi Yhtenäiskoulu were interviewed in the study. The data were analyzed with qualitative content analysis.

The results showed that the members of Yhtenäiskoulu student welfare group saw student and undergraduate welfare law mostly positive. The student welfare group thought Yhtenäiskoulu is a good place to put student and undergraduate welfare law into practice. To change school culture to communality, participation and prevention was experienced as a good issue. The student welfare group had thought functions and conventions within new law during school term 2013–2014 for example function of communality student welfare group. They were satisfied with the functions. Especially ambiguity of the law and resources were seen as challenges.

There have not been any studies earlier about the student and undergraduate welfare law. Instead there have been studies about communality, participation and prevention which have showed positive influences on welfare of the children and youngsters. Students are not feeling well in schools these days and that is why big changes are needed. The student and undergraduate welfare law does its part as putting schools under obligation to act but attitude changes are also needed to improve the welfare of children and youngsters. The earlier problems will be seized the better results can be achieved. The school social worker is in an important position as a social service professional. The study was put into practice before the law came into force. As a further study it would be interesting to study how the law has started to work and what kind of influences law have been given to the welfare of children and youngsters.

Key words: student and undergraduate welfare law, school, communality, participation, prevention

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	9
	2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tarkoitus	9
	2.2 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	9
	2.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä	10
	2.4 Aineiston keruu	11
	2.5 Analysointi.....	12
3	OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI.....	14
	3.1 Lain taustaa	14
	3.2 Lain sisältö	15
	3.3 Lakiin liittyvä hanke Ylöjärven Yhtenäiskoululla.....	17
4	YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS.....	19
	4.1 Yhteisöllisyys ja osallisuus laissa	19
	4.2 Yhteisöllisyys koulussa.....	20
	4.3 Osallisuus koulussa.....	22
	4.4 Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisääviä käytäntöjä	25
5	VARHAINEN PUUTTUMINEN JA ENNALTAEHKÄISY	28
	5.1 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy laissa	28
	5.2 Huolenaiheita koulussa	28
	5.3 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy koulussa.....	31
	5.4 Varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisyä lisääviä käytäntöjä	33
6	YLÖJÄRVEN YHTENÄISKOULUN OPPILASHUOLTORYHMÄN NÄKEMYKSIÄ JA KOKEMUKSIA UUDESTA OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAISTA	36
	6.1 Oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemyksiä pilottihankkeen alussa.....	36
	6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto	38
	6.3 Yksilöllinen oppilashuolto	40
	6.4 Oppilaan ja huoltajan osallisuus	42
	6.5 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy	45
	6.6 Kuraattorin tarkentuneet pätevyysvaatimukset.....	46
	6.7 Yhteenvetoa oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemyksistä	48
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	50
8	POHDINTA.....	53
	LÄHTEET.....	56
	LIITTEET	59
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	59

Liite 2. Saatekirje haastateltaville.....	61
Liite 3. Ylöjärven Yhtenäiskoulun vuosikello	63
Liite 4. Ylöjärven Yhtenäiskoulun Kun huoli herää – toimintamalli.....	65

1 JOHDANTO

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki astui voimaan 1.8.2014. Vastaavaa lakia ei ole ennen ollut. Oppilashuollosta on tähän asti säädetty hajanaisesti eri laeissa ja asetuksissa kuten perusopetuslaissa ja lastensuojelulaissa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteena on ollut saada koko Suomen oppilashuoltokäytännöt yhtenäisemmiksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki määrittelee tarkoitukseen opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen sekä ongelmien ennaltaehkäisyä. Laki painottaa yhteisöllisyyden, oppilaan ja huoltajan osallisuuden sekä varhaisen tuen ja ennaltaehkäisyä merkitystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Tarvitaanko lupa huoltajilta, jos oppilashuoltoryhmän palaverissa käsitellään yksittäisen oppilaan asioita? Milloin oppilas voi kieltää yksityisasioiden kertomisen vanhemmille? Miten salassapitoa voidaan entisestään tiukentaa, kun se on nyt jo niin tiukka? Miten voin erottaa opetuksen järjestämiseen ja oppilashuoltoon liittyvät asiat, kun niitä on aina ennen käsitelty yhdessä? Voiko huoltaja kieltää lastaan tapaamasta koulukuraattoria? Mitä on yhteisöllinen oppilashuolto? Miten käy yksittäisten oppilaiden ongelmien käsittelylle ennaltaehkäisevän otteen korostuessa? Mistä saadaan aikaa ja rahaa lain toteuttamiseen? Tässä muutamia kysymyksiä, joita minulle on tullut vastaan, kun olen keskustellut uudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista. Laki tuntuu herättävän koulun henkilökunnan keskuudessa keskustelua ja monenlaisia, voimakkaitakin tunteita. Lakiin liittyviä koulutuksia on järjestetty ympäri Suomen, mutta silti monet kokevat lain vaikeaselkoiseksi ja tulkinnanvaraiseksi.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyen ei ole vielä ehditty tekemään tutkimusta. Sen sijaan on tehty useita tutkimuksia ja hankkeita yhteisöllisyyden, osallisuuden ja ennaltaehkäisyä merkityksestä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Esimerkiksi Annarilla Ahtola (2012) on tutkinut väitöskirjassaan hyvinvointia edistävää ja ongelmia ennaltaehkäisevää oppilashuoltotyötä esi- ja perusopetuksessa. Tutkittaviksi ilmiöksi hän on valinnut peruskoulun aloittamisen ja koulukiusaamisen. Tulokset osoittivat, että hyvinvointia edistävillä ja ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä voi olla vaikutusta paitsi oppilaaseen niin myös opettajaan. Ylhäältä tulevilla oppilaitoksen johdon kehittämistoimilla, muun muassa rehtorin sitoutumisella ja tuella, nähtiin myös olevan vaikutusta käytännön oppilashuoltotyön edistämiseen. Aikuisen merkitys oppilaan hyvinvoinnille korostui myös

tutkimustuloksissa. Lisäksi tunne- ja ihmissuhdetaitojen vahvistaminen nähtiin keskeiseksi tekijäksi psykososiaalisen hyvinvoinnin kannalta. Laki ja opetussuunnitelman perusteet painottavat ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, mutta silti oppilashuoltotyö on edelleen melko yksilö- ja ongelmakeskeistä. Kouluissa täytyisikin vahvistaa näitä kirjoitettuja ennaltaehkäisyntavoitteita käytäntöön. (Ahtola 2012, 38–41, 51.)

Kouluissa oppilailta on yhä enemmän monenlaisia ongelmia, joihin ei ole helppo löytää ratkaisuja. Keskeistä olisikin puuttua ongelmiin jo ennen niiden syntyä ja luoda koulusta yhteisöllisempi ja osallistavampi. Kouluissa oppilaiden moninaistuneet ongelmat kyllä tiedostetaan ja niiden ratkaisuksi on käynnistetty viime vuosina monia hankkeita ja projekteja. Nämä hienot käytännöt eivät kuitenkaan usein ole levinneet laajemmalla koko Suomea kattaviksi vaan ovat jääneet tiettyihin kouluihin tai niitä ei ole enää projektien jälkeen jatkettu.

Valtioneuvosto nimesi vuonna 2008 syrjäytymisen sisäisen turvallisuutemme keskeisimmäksi uhaksi. Etlan laskelmien mukaan yhden syrjäytyneen oletetaan maksavan yhteiskunnalle noin miljoona euroa. (Lahtinen 2011, 203–204.) Syrjäytyminen on yksi nyky-yhteiskunnan suurista ongelmista. Usein syrjäytymispolku alkaa koulusta, jossa nuori ei löydä paikkaansa ja hänelle kasautuu monia ongelmia. Viimeistään nyt uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä koulujen täytyisi siirtyä yksilö- ja ongelmakeskeisestä kulttuurista ongelmia ennaltaehkäisevään, osalliseen ja yhteisölliseen kouluun. Tällöin koululla on mahdollisuus antaa suurimmalle osalle lapsista ja nuorista hyvinvointia edistävä pohja tulevaisuuden haasteisiin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on esitellä oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Tutkimukseni toteutin Ylöjärven Yhtenäiskoululle, jossa lain mukaisia käytäntöjä oli pohdittu ja kehitetty ennen lain voimaantuloa lukuvuonna 2013–2014. Yhtenäiskoululla oli keskitytty erityisesti lain yhteisö- ja verkostonäkökulmaan. Haastateltavikseni valitsin oppilashuoltoryhmän jäseniä. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda esille lakiin liittyviä näkemyksiä ja kokemuksia, joita oppilashuoltoryhmässä on viime lukuvuoden aikana tullut. Uskon, että Yhtenäiskoulun kokemusten esittelystä on hyötyä myös muille kouluille, jotka painivat samojen lakiin liittyvien asioiden kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on myös sosionomeille tärkeä, koska se antaa meille pätevyyden toimia koulukuraattoreina. Kiinnostus ryhtyä tutkimaan tätä lakia nousi

koulukuraattoriharjoittelustani Ylöjärven yhtenäiskoululla viime keväänä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain kouluun tuomissa arvoissa on paljon sosiaalialalle ja sosiaalipedagogiikalle keskeisiä arvoja. Koenkin, että sosionomikoulutuksen tuomien oppien ansioista sosionomeilla on arvokasta annettavaa kouluille. Uskon, että sosionomit voisivat hyvin olla osana muuttamassa koulukulttuuria yhteisöllisempään, osallisempaan sekä ennaltaehkäisevämpään suuntaan.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön toteutus luvussa avaan aluksi hieman opinnäytetyöni lähtökohtia sekä tarkoitusta. Kerron myös tutkimustehtäväni sekä tutkimuskysymykseni. Esittelen lisäksi opinnäytetyöni tutkimusmenetelmää teemahaastattelua sekä pohdin aineistonkeruu vaihtettani. Luvun lopuksi avaan tutkimukseni analyysin vaihteita tarkemmin.

2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tarkoitus

Idea opinnäytetyöhöni lähti Ylöjärven opetuspäällikön ehdotuksesta tehdä tutkimusta erittäin ajankohtaisesta aiheesta eli uudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista, joka tuli voimaan 1.8.2014. Suoritin viimeisimmän työharjoitteluni Ylöjärvellä kahden eri koulukuraattorin ohjauksessa. Toisen kuraattorin kouluihin kuului Ylöjärven Yhtenäiskoulu, jossa toteutettiin koulutuksellista tasa-arvo hanketta lukukauden 2013–2014 ajan. Yhtenäiskoulussa toteutetun pilottihankkeen taustalla oli oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, erityisesti lain yhteisö- ja verkostonäkökulma. Tarkemmin hankkeesta kerron luvussa 3.3.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tehdä oppilas- ja opiskelijahuoltolakia tunnetummaksi käytännön näkökulmasta, selvittää siihen liittyviä näkemyksiä sekä käytäntöjä ja pohtia lakia varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyyn, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden näkökulmasta. Kiinnostuin itse aiheesta koulukuraattoriharjoitteluni myötä, sillä uusi laki antaa pätevyyden sosionomeille toimia kuraattorina. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tuomat uudistukset, (joista kerron tarkemmin luvussa 3), liittyvät myös kiinteästi sosiaalipedagogiikan ja sosiaalialan eettisiin arvoihin osallisuuteen, itsemääräämisoikeuteen, luottamuksellisuuteen sekä moniammatillisuuteen.

2.2 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on kuvata, millaisia näkemyksiä ja käytännön kokemuksia Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsenillä on uudesta 1.8.2014 voimaan tulleesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista sekä millaisia vahvuuksia ja haastei-

ta he kokevat lain tuovan heidän työhönsä. Lisäksi selvitin, millä tavalla oppilashuoltoryhmän jäsenet kokivat varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän otteen, yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkymisen oppilashuoltotyössä uuden lain myötä.

Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Millaisia näkemyksiä sekä käytännön kokemuksia oppilashuoltoryhmän jäsenillä on oppilas- ja opiskelijahuoltolaista?
2. Millaisia vahvuuksia ja haasteita oppilashuoltoryhmän jäsenet kokevat oppilas- ja opiskelijahuoltolain tuovan?
3. Miten varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä ote, yhteisöllisyys sekä osallisuus tulevat näkymään oppilashuoltoryhmän jäsenten mielestä oppilashuollossa oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä?

2.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelua suositetaan usein tiedonkeruumenetelmänä. Haastattelun etuna pidetään sen joustavuutta aineistoa kerätessä: haastattelija voi muunnella kysymyksiään sekä haastatteluaiheiden järjestystä ja esittää tarkennuksia haastateltavalle. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2006, 194–198.) Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelun muoto. Teemahaastattelussa valitaan teemat, joiden mukaan haastattelu etenee. Lisäksi käytetään teemoihin liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Ihmisten tulkinnat ja heidän asioille antamansa merkitykset korostuvat teemahaastattelussa. Vaikka teemahaastattelussa kysytyt kysymykset voivat vaihdella eri haastateltavien välillä, tärkeää on kuitenkin löytää tutkimuksen ja tutkimustehtävän kannalta merkityksellisiä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Toteutin opinnäytetyöni aineistonkeruun teemahaastattelulla. Valitsin teemahaastattelun, koska halusin kuvata oppilashuoltoryhmän jäsenten tulkintoja sekä heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaista. Teemahaastattelun puolistrukturoitumuoto sopi tässä tilanteessa hyvin, koska halusin saada oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemykset tietyistä lakiin liittyvistä teemoista. En kokenut oleelliseksi tässä tapauksessa sitä, että olisin kysynyt jokaiselta haastateltavalta täysin samat kysymykset, koska haastateltavat olivat eri ammattiryhmien edustajia ja heillä oli näin ollen

erilaisia tietoja ja käsityksiä asioista. Teemahaastattelurungon muodostamisen apuna käytin oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sekä harjoittelukokemuksiani Ylöjärven Yhtenäiskoululla. Päädyin lopulta teemoihin: alkutiedot, lainkokeilemisen aloitus, nykytilanne, yhteisöllinen opiskeluhoito, yksilökohtainen opiskeluhoito, salassapitosäännökset, oppilaan ja huoltajan vaikutusmahdollisuudet sekä kuraattorin tarkentuneet pätevyysvaatimukset. Teemahaastattelurunko pysyi koko haastattelujen ajan samana, haastatteluissa kysytyt lisä- ja tarkennuskysymykset sen sijaan vaihtelivat eri haastattelutilanteissa. (Liite1.)

2.4 Aineiston keruu

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa tilastollisia yleistyksiä vaan muun muassa kuvata jotain ilmiötä tai ymmärtää tiettyä toimintaa. Tämän takia onkin tärkeää, että tutkimukseen valituilla henkilöillä on mahdollisimman paljon tietoa ja kokemusta tutkittavasta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavat tulee näin ollen valita harkitusti ja tarkoituksenmukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Haastateltaviksi tutkimukseeni valitsin Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäseniä. Ylöjärven Yhtenäiskoulu paikkana valikoitui viimeisimmän työharjoitteluni kautta, jossa kuulin että Yhtenäiskoululla toteutetaan pilottihanketta liittyen uuteen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin. Yhtenäiskoulu näin ollen on Suomessa yksi harvoista kouluista, joilla oli jo ennen lain voimassaoloa tietoa lain mukaisista käytänteistä. Oppilashuoltoryhmän jäsenet valitsin tutkimukseeni, koska laki ei ollut tullut voimaan haastatteluvaiheessa, jolloin sen vaikutukset eivät vielä suoraan koskettaneet koulun muuta henkilökuntaa, oppilaita tai heidän huoltajiaan. Koin, että oppilashuoltoryhmän jäsenillä oli täten eniten tietoa tulevasta laista.

Tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet. Tutkimukseen osallistuvilla on selvitettävä tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä mahdolliset riskit. Vapaaehtoisuus kuuluu myös tutkimusetiikkaan: tutkittavat saavat kieltäytyä tai perua tutkimukseen osallistumisensa missä kohtaa tahansa. Tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia ja tutkijalta odotetaan vastuuntuntoa. Elleivät tutkittavat antaa lupaa identiteettinsä paljastamiseen, tutkimukseen osallistujien nimettömyys on varmistettava. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Toteutin haastattelut 6.5.–11.8.2014 välisenä aikana. Viisi haastattelua toteutin keväällä ja yhden elokuun alussa. Haastattelut sovin sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Ennen haastattelun sopimista lähetin kaikille haastateltaville saatekirjeen (Liite 2.), jossa kerroin lyhyesti tutkimuksestani, teemahaastattelusta (teemat, käytännön toteutuksen), miksi haluan juuri heidät tutkimukseeni sekä yleistä haastattelutilanteesta. Painotin saatekirjeessä haastattelun luottamuksellisuutta sekä vapaaehtoisuutta. Alun perin tarkoitukseni oli tuoda ilmi tutkimuksessani haastateltavien ammatit, jotta tutkimuksesta olisi voinut huomata ammattien tuomat näkemuserot. Luovuin tästä kuitenkin haastateltavien toiveesta, sillä pienellä paikkakunnalla ja pienessä koulussa haastateltavat olisi voinut yhdistää ammatin perusteella henkilöihin. Tällöin haastateltavien identiteetti ei olisi säilynyt salassa.

Haastattelut nauhoitin haastateltavien suostumuksella. Nauhoittaminen helpotti haastattelutilanteeseen keskittymistä ja sain näin kaiken haastattelusta kirjattua talteen. Pieniä huomioita ja tärkeäksi kokemiani asioita kirjoitin paperille muutamalla sanalla haastattelun aikana. Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelunauhat sanatarkasti. Äännähdyksiä tai taukoja en kuitenkaan ottanut huomioon. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä lähes 50 sivua.

Tutkimukseni teoriaosuuden kokosin käyttämällä hyödyksi erilaisia hakukoneita ja järjestelmiä. Seurasin mediaa aktiivisesti ja luin aiheeseen liittyviä artikkeleita internetistä sekä lehdistä. Sain vinkkejä lähteisiini myös aikaisemmin aiheesta tehdyistä tutkimuksista. Opettajien ja opiskelukavereiden ehdotuksista löysin lisäksi materiaalia tutkimukseeni.

2.5 Analysointi

Laadullisen aineiston analyysissä käytetään usein sisällönanalyysia. Tutkimusaineistosta pyritään muodostamaan teoreettinen kokonaisuus aineistolähtöisellä analyysillä. Analyysin vaiheet voidaan jakaa aineiston redusoimiseen eli pelkistämiseen, klusterointiin eli ryhmittelyyn sekä abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. Aineiston redusoimisella auki kirjoitetusta haastatteluaineistosta tai muusta dokumentista karsitaan epäolennainen pois. Tällöin jäljelle jää tutkimuksen kannalta olennainen materiaali,

josta etsitään tutkimustehtävän kysymyksillä niihin liittyviä ilmaisuja. Näille ilmaisuille muodostetaan analyysiyksikkö, jolla kuvataan ilmaisuja yhdellä sanalla tai lauseella. Klusteroinnilla aineistosta löydettyistä ilmaisuista aletaan etsiä samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jotka ryhmitellään ja yhdistetään luokiksi. Luokittelut nimitetään niitä kuvaavilla käsitteillä alaluokiksi ja niistä aletaan muodostaa yläluokkia. Tämä vaihe liittyy abstrahointiin, jossa kielellisistä ilmaisuista edetään teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Luokkia yhdistellään niin kauan, kuin se sisällönanalyysillä on mahdollista. Lopuksi luokat yhdistetään yhdeksi kokoavaksi käsitteeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 108–113.)

Käytin teemahaastattelua aineistoni analyysiin laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Luin litteroimani haastattelua aineistot tarkasti useaan kertaan läpi, jonka jälkeen aloin etsiä tekstistä tutkimustehtävääni liittyviä ilmauksia. Tutkimuskysymykseni ohjasivat pitkälti sitä, mihin aineistossa kiinnitin huomioni ja mitä otin mukaan analyysiin. Löytämäni ilmaukset kokosin yhteen ja tiivistin ne pelkistettyyn muotoon. Samaa tarkoittavat käsitteet muodostin yhdeksi luokaksi. Sitten aloin muodostaa näistä luokista yläluokkia ja pääluokkia. Luokat muodostuivat pitkälti haastattelussa kysymieni teemojen mukaan ja jaottelinkin aineiston niiden mukaan erillisiksi tiedostoiksi. Näin minun oli helpompi tarkastella kutakin asiaa yksityiskohtaisesti. Analysoinnin aloitin osaltaan jo haastattelua aineistoja kerättyä ja se jatkui koko opinnäytetyöprosessin ajan. Analyysin tuloksia esittelen luvussa kuusi.

3 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI

Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Keskityn lakiin perusopetuksen osalta, sillä tutkimukseni aineiston keruu on toteutettu peruskoulun oppilashuollon henkilökunnan näkemyksistä. Tässä luvussa kerron lain taustoista ja miksi laki tarvittiin sekä avaan lain sisältöä tarkemmin. Keskityn kohtiin, joita olen tutkimuksessani painottanut. Luvun lopussa kerron Ylöjärven Yhtenäiskoulun hankkeesta, jonka tarkoituksena oli pohtia ja kokeilla lakiin liittyviä käytäntöjä lukuvuonna 2013–2014.

3.1 Lain taustaa

Ensimmäistä kertaa oppilashuollon käsite on määritelty vuonna 2002 perusopetuslaissa. Tällöin myös opetussuunnitelman perusteisiin vaadittiin oppilashuollon keskeisten periaatteiden määrittelyä. (Lahtinen 2011, 169.) Ennen oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantuloa oppilashuollosta on säädetty hajanaisesti perusopetuslaissa, terveydenhuolto-laissa, lastensuojelulaissa sekä Opetushallituksen hyväksymissä opetussuunnitelman perusteissa. Uuden lain tarkoituksena onkin koota hajanaiset lait yhdeksi oppilashuollon kokonaisuudeksi. (HE 67/2013 vp.)

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän vuonna 2005 selvittämään oppilas- ja opiskeluhuollon tilannetta, jolloin työ oppilas- ja opiskeluhuoltolain tekemiseksi aloitettiin. Hallituksen esitystä varten kuultiin keskeisiä viranomaisia ja sidosryhmiä kuten esimerkiksi Opetushallitusta, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestöä Talentia ry:tä sekä Lastensuojelun keskusliittoa. (HE 67/2013 vp.) Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa Terveyden edistämisen vertaistieto-hankkeen vuosina 2006–2008. Hankkeen tarkoituksena oli kuvata perusopetukseen sisältyvää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tutkimusta jatkettiin vuonna 2009 ja tuloksia saatiin muun muassa oppilashuollon tilasta. Tuloksista ilmeni esimerkiksi että oppilashuoltoryhmien toiminnasta suurin osa keskittyi yksittäisen oppilaan asioiden käsittelyyn. Selville saatiin myös, että joka neljänestä koulusta puuttui koulun sosiaalityö sekä joka kolmannelta psykologitoiminta. Oppilashuollon henkilöstön työpanos vaihteli lisäksi merkittävästi koulujen välillä. Kaiken kaikkiaan erot koulujen välillä oppilashuollossa olivat suuria. (Rimpelä, Fröjd & Peltonen 2010, 7,151,158, 161,

169.) Edellisen tutkimuksen lisäksi oppilashuollon tilasta selvityksiä ovat tehneet muun muassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vuosina 2010 ja 2012 sekä koulutuksen arviointineuvosto vuosina 2009 ja 2012. Tammikuussa 2009 myös oikeuskansleri puuttui peruskoulun oppilashuollon tilaan ja vuonna 2012 otti kantaa oppilashuollon toteutumiseen. Oppilashuollon toteuttaminen vaati oikeuskanslerista tällöin nykyistä velvoittavampia ja täsmällisempiä säädöksiä. (HE 67/2013 vp.)

Hallituksen esityksen pohjalta laki oppilas- ja opiskelijahuollosta tuli voimaan 1.8.2014. Myös opetussuunnitelman perusteisiin täsmennettiin lain myötä, mitä oppilashuolto on opetussuunnitelman mukaan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli näin kerralla voimaan eikä voida olettaa, että lain vaikutukset tulevat näkymään heti. Suomessa tulee myös olemaan alueellisia ja sosiaalisia eroja lain voimaantulossa johtuen muun muassa kuntien kokoeroista. (Mahkonen 2014, 44–45.) Esimerkiksi kuntaliitto teki kyselyn touko-kesäkuussa 2014, millaisia valmiuksia kunnilla on oppilas- ja opiskelijahuoltolain toteuttamiseen. Kuntien mukaan kuraattoreita ja psykologeja ei ollut riittävästi. Huonoina puolina kunnat näkivät henkilöstön työkuormituksen kasvun sekä kokivat paineita, että resursseja saadakseen heidän pitää karsia jostain muusta kuten opetuksesta. Lain toimeenpanoaikaa kunnat pitivät myös riittämättömänä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toteutuminen...2014, 10.) Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki lupaa paljon, mutta ei kerro sitä mitä tapahtuu, jos lakisääteiset lupaukset eivät toteudukaan (Mahkonen 2014, 63).

3.2 Lain sisältö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki koskee esi-, perusopetusta, lukiota sekä ammatillista koulutusta. Keskityn kuitenkin esittelemään lain sisältöä perusopetuksen osalta, sillä tutkimukseni aineisto kerättiin peruskoulusta. Laki sisältää 28 pykälää ja lain tarkoituksena on opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin sekä osallisuuden edistäminen. Laki turvaa opiskeluhuollon palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun. Tavoitteena on myös edistää oppilaitosyhteisön kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä. Laki painottaa opiskeluhuollossa suunnitelmallisuutta sekä monialaista yhteistyötä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä muiden toimijoiden kanssa. Varhainen tuki ja ongelmien ennaltaehkäisy ovat keskiössä toteutettaessa opiskeluhuoltoa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki esittää kolmenlaisia opiskeluhuoltoryhmiä. Opiskeluhuollon ohjausryhmä suunnittelee ja koordinoi opiskeluhuoltoa yleisesti. Ohjausryhmä voi olla myös usean koulun yhteinen. Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä vastaa tietyn koulun opiskeluhuollon suunnittelusta ja arvioinnista. Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tietyn opiskelijan tai opiskelijaryhmän tarpeesta tapauskohtaisesti. Opiskelija tai, jos hänellä ei ole edellytyksiä arvioitiin, huoltaja saa päättää ketkä osallistuvat monialaiseen asiantuntijaryhmään. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Laki painottaa näin ollen opiskelijan ja huoltajan osallisuutta sekä itsemääräämisoikeutta.

Opiskeluhuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilölliseen opiskeluhuoltoon. Yhteisöllinen opiskeluhuolto koskettaa koko kouluyhteisöä ja sen tarkoituksena on tuottaa toimintakulttuuria, jossa oppiminen, hyvinvointi, vuorovaikutus ja osallisuus korostuvat. Kaikki opiskeluhuollon toimijat voivat toteuttaa yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Yksilökohtainen opiskeluhuolto sisältää kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan sekä lääkärin palvelut. Opiskelijalla on oikeus päästä kuraattorin tai psykologin vastaanotolle seitsemän arkipäivän kuluessa ja kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana päivänä. Laki korostaa opiskelijan ja huoltajan kanssa tehtävää yhteistyötä. Opiskelijan kehitystason ja henkilökohtaisten edellytysten mukaisesti opiskelijan mielipiteet ja toivomukset on otettava huomioon. Opiskelija voi myös alaikäisenä kieltää huoltajaansa tai laillista edustajaansa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn painavasta syystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ohjeistaa, että opiskeluhuollon kertomuksiin kirjataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen liittyvät asiat. Kertomukset laitetaan oppilashuollon rekisteriin, jota koulutuksen järjestäjä ylläpitää. Opiskeluhuollon kertomukset ovat salassa pidettäviä ja vain asianomaisilla on lupa niiden tarkasteluun. Salasäätösäännöksistä voi kuitenkin poiketa, jos tiedot ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamiseksi. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on tarkentanut koulukuraattorin pätevyysvaatimuksia täsmentämällä, että kelpoisuuteen tarvitaan vähintään sosiaalihuollon ammatillinen kelpoisuus. Tämä tarkoittaa, että myös sosionomit (AMK) ovat päteviä toimimaan kuraattorin tehtävissä 1.8.2014 alkaen. Laki kuitenkin vaatii jokaisen oppilaitoksen käytettäväksi myös vastaavan kuraattorin palveluita. Vastaavan kuraattorin pätevyys tarkoittaa sosiaalityöntekijän ammattipätevyden omaavaa henkilöä. Nimikkeet kuraattori ja vas-

taava kuraattori eivät kuitenkaan ole hierarkkisia keskenään. (Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2014, 22.)

3.3 Lakiin liittyvä hanke Ylöjärven Yhtenäiskoululla

Ylöjärvellä alkoi syksyllä 2013 koulutuksellinen tasa-arvohanke, jonka taustalla oli oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Kuru-Viljakkalassa toteutettiin yksilönäkökulmaa ja Yhtenäiskoululla, josta olen tutkimusaineistoni kerännyt ja jonka osuutta tässä tarkastelen, yhteisö- ja verkostonäkökulmaa. Tasa-arvohanke on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja hankkeen toteuttajina toimivat kuraattorit, joita on hankerahoituksella lisätty Ylöjärvelle. Hankkeen tarkoituksena oli lisätä resursseja sekä luoda kouluihin toimintatapoja, joilla tasoitetaan eri koulujen oppilaiden eriarvoisuutta ja heidän menestymismahdollisuuksiaan. (Ukkonen-Erenius & Salmela 2013.)

Hankkeen tavoitteena oli uuden oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaisen opiskeluhuollon mallin muodostaminen. Yhtenäiskoululla painotettiin yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää opiskeluhuoltoa sekä huoltajan ja opiskelijan osallisuutta. Tietosuoja oli myös huomioitu hankkeen puitteissa. Tarkoituksena oli saada koulun oppilashuoltotoiminnalle selkeät toimivat käytänteet, jotta oppilaat olisivat tasa-arvoisessa asemassa keskenään ja että apu tulisi oikea-aikaisesti. (Ukkonen-Erenius & Salmela 2013.)

Syksyllä 2013 oppilashuoltoryhmien uudenmukainen kokeilu aloitettiin Yhtenäiskoululla (Ukkonen-Erenius & Salmela 2013). Oppilashuoltoryhmä kokoontui joka viikko torstaiamuisin. Oppilashuoltoryhmät jaettiin niin, että kuun ensimmäisenä torstaina käsiteltiin yhteisöllisiä asioita ja kuun toisena sekä kolmantena oppilaskohtaisia asioita. Oppilaskohtaiset oppilashuoltoryhmät kerättiin tarpeen mukaan yksittäisen oppilaan ympärille ja paikalle kutsuttiin tarvittavat henkilöt, joita asia kosketti. Kuun viimeinen torstai oli jätetty pedagogisten asiakirjojen käsittelylle. (Oppilashuolto YYK:lla 2013.) Syksyn aikatauluun kuuluivat myös kouluttautuminen ja tiedon keruu, muun muassa siitä millaisia toimintamuotoja ja malleja juuri Yhtenäiskoululla tarvittaisiin. Keväällä 2014 alettiin laatia toimintamalleja sekä vuosikelloa, joiden mukaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain tullessa toimittaisiin. Lisäksi keväällä koulu yhteisöjä alettiin sitouttaa uudelleenlaiseen opiskeluhuoltoajatteluun sekä arvioitiin ja muokattiin lukuvuoden aikana toteutettua toimintaa. (Ukkonen-Erenius & Salmela 2013.)

Yhtenäiskoulun pilottihanke painottui yhteisölliseen opiskeluhooltoon. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä koordinoi, seurasi ja kehitti oppilashuoltotoimintaa. Yhteisölliseen oppilashuoltotoimintaan kuului esimerkiksi hyvän luokkahengen edistäminen, ryhmätoiminta, KIVA-koulu sekä oppilaiden hyvinvointiin tähtäävien toimintamallien laatiminen. Tietoa luodakseen uusia käytänteitä oppilashuoltoryhmä keräsi muun muassa kouluterveyskyselystä, laajoista terveystarkastuksista tehtävistä yhteenvedoista, luokkien ilmapiiri ja kiusaamiskartoituksista sekä keskusteluista oppilaiden ja vanhempien kanssa. (Ajatuksia oppilashuollosta 2013.) Lukuvuoden aikana saatiin uudistettua ja toteutettua muun muassa vuosikello, erilaisia toimintamalleja sekä työnjako oppilaan asian käsittelyssä. Esimerkki vuosikellosta löytyy liitteestä kolme ja kun huoli herää – toimintamallikaava liitteestä neljä.

4 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS

Tässä luvussa tarkastelen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta koulumaailmassa. Aluksi kerroon myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen liittyvistä kohdista. Lasten ja nuorten yhteisöllisyyden sekä osallisuuden kokemukset liittyvät keskeisesti heidän hyvinvointiinsa koulussa. Tarkastelen suurimmaksi osaksi oppilaiden osallisuutta, mutta lopussa pohdin hieman myös oppilaiden huoltajien osallisuutta, sillä näitä molempia on painotettu uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Lopuksi esittelen lyhyesti muutamia yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisääviä hankkeita sekä käytäntöjä, joita viime vuosien aikana on kokeiltu eri kouluissa.

4.1 Yhteisöllisyys ja osallisuus laissa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki painottaa useassa lain pykälässä yhteisöllisyyttä sekä osallisuutta. Osallisuutta korostetaan sekä oppilaan että huoltajan kannalta. Jo lain toisessa pykälässä lain tarkoitukseksi mainitaan muun muassa oppilaiden osallisuuden, opiskeluympäristön yhteisöllisen toiminnan sekä oppilaitoksen ja kodin yhteistyön edistäminen. Opiskeluhuollon toteuttajiksi mainitaan opetustoimi sekä sosiaali- ja terveystoimi yhteistyössä opiskelijoiden, huoltajien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Yhteisöllistä opiskeluhoitoa käsitellään lain pykälässä neljä. Laki määrittää yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintakulttuuriksi tai toimiksi, joilla oppilaitosyhteisön kaikki jäsenet edistävät opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, vuorovaikutusta sekä osallisuutta. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa vahvistavat toimet sekä yhteistyö opiskelijoiden ja heidän perheidensä kanssa on kirjattava myös opiskeluhoitosuunnitelmaan. Opiskeluhoitosuunnitelman laatii koulutuksen järjestäjä ja se sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen, kehittämisen sekä arvioinnin. Opiskelijan ja hänen laillisen edustajan asemasta säädetään pykälässä 18. Opiskelijan omat toiveet ja mielipiteet on otettava mukaan häntä koskevissa asioissa iän, kehitystason ja muiden henkilökohtaisten edellytysten mukaan. Muutoin päätökset tekee opiskelijan huoltaja. Huoltaja ei voi kuitenkaan kieltää opiskelijaa käyttämästä opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

4.2 Yhteisöllisyys koulussa

Juhlapuheissa yhteisöllisyys nähdään usein ratkaisuna kaikkiin ongelmiin muun muassa Suomen talouteen sekä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Tämän vuoksi yhteisöllisyyttä onkin kaivattu takaisin yhteiskuntaan ja kouluihin. Käytännön tasolla se ei kuitenkaan ole paljoa näkynyt kouluissa. Puhuminen ei lisää yhteisöllisyyttä, vaan tarvitaan tavoitteita, joiden perusteella voidaan luoda toimintaa yhteisöllisyyden edistämiseksi. (Haapaniemi 2011, 75.) Viime vuosikymmeninä koulu on pitkälti keskittynyt yksilöön ja tietojen opettamiseen oppilaalle. Ryhmätaidot sekä oppilaan kasvun tukeminen ovat jääneet vähemmälle, mitä on perusteltu sillä, ettei niille jää aikaa koulun kiireisessä arjessa. Kuitenkaan yhteisöllisyyden edistäminen ei vaadi lisää aikaa vaan enemmänkin ajattelu- ja toimintatapojen muutosta. Nuorelle kun tärkein kasvua tukeva vertaisryhmä on oma luokka ja luokan kaverit. Myös oppiminen tapahtuu tällöin paremmin, kun nuorella on hyvä olla ryhmässä. (Salovaara & Honkonen 2011, 8–9.)

Yhteiskuntarakenteen on muuttunut nopeasti viime vuosikymmeninä niin, ettei luonnollisia yhteisöjä, joihin kasvetaan, enää oikeastaan ole. Yhteisöllisyyteen kasvattaminen nähdäänkin ammattikasvattajien ja aikuisten tehtävänä, koska lapsilla ja nuorilla ei voida olettaa vielä olevan yhteisötaitoja. Kuitenkin lapset ja nuoret pitäisi saada tuntemaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. (Haapaniemi 2011, 76, 78.) Yhteisöllisyys ja turvallisuuden tunne eivät tule automaattisesti. Niiden syntymiseen tarvitaan aikaa ja koko koulun henkilökuntaa, niin oppilaita kuin opettajia sekä muita koulun aikuisia. Yhteisöllisyyden kehittyminen on aktiivinen prosessi. Oppiminen liittyy yhteisöllisyyden kokemuksiin ja ryhmään kuulumiseen sekä on yhteydessä nuorten koulukulttuuriin. Luokan ilmapiiriin ollessa hyvä, nuorella on paremmat mahdollisuudet oppimiseen, kun hänellä on tunne, että hän voi pyytää apua ja osallistua aktiivisesti luokan toimintaan. Yhteisöllinen koulu antaa näin paremmat mahdollisuudet kasvaa tasapainoiseksi nuoreksi ja aikuiseksi. (Salovaara & Honkonen 2011, 11–12.)

Yhteisöllisyys voidaan määritellä yksittäisen oppilaan ja ryhmän kokemukseksi. Yhteisöllisessä koulussa oppilailla on tunne, että kaikki voivat vaikuttaa. Koulussa on ylipäättään hyvä olla ja sinne on kiva tulla. Yhteisöllisyys näkyy myös ulospäin ryhmästä. (Salovaara & Honkonen 2011, 41–42.) Yhteisöllisyys tuo jokaiselle jäsenelleen turvalli-

suuden ja osallisuuden tunteen. Jäsenensä yhteisö tunnistaa siitä, että heillä on samat tavoitteet ja yhteinen toimintakulttuuri tavoitteisiin pääsemiseksi. Yhteisöllisyys syntyy usein suurten ryhmien hajotessa pienemmiksi ryhmiksi. Yhteisöllisten taitojen harjoittelu on helpompaa pienemmässä ryhmässä, jossa voi olla aidosti osallisena. Pienemmät ryhmät voivat tämän jälkeen liittyä taas suurempiin ryhmiin. (Haapaniemi 2011, 76,78.)

Minuuden luomiselle nuoruus on tärkeää aikaa. Ympäristön tuella minuus vahvistuu ja kehittyy. Siksi oppilaat tarvitsevat yhteisöllisyyttä. Koulun ollessa yhteisöllinen, oppilas voi kokea kuuluvansa johonkin ja olevansa osa ryhmää. (Mustikkamäki 2004, 100; Välimäki 2008, 32; Salovaara & Honkonen 2011, 42.) Koulun luomat yhteisötaidot myös auttavat nuoren sopeutumista jonakin päivänä yhteiskunnan jäseneksi. Yhteisöllisyyteen pyrkiminen ja hyvät yhteisötaidot ovat todennäköisesti näin ollen yhteydessä yksilön elämänlaatuun. (Haapaniemi 2011, 76.)

Mira Roine, Riikka Puusniekka, Pauliina Luopa, Topi Kinnunen ja Jukka Jokela ovat tarkastelleet Helsingin peruskoulun 8-9 -luokkalaisten kokemuksia koulun yhteisöllisyydestä vuosien 1996–2010 Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyjen perusteella. Tutkimuksessa koulun yhteisöllinen toimintakulttuuri määritettiin oppilaiden osallisuuden kokemuksen, oppilaiden koulun toimintoihin osallistumisen sekä koulun vuorovaikutuksen toimivuuden kautta. Tutkimus osoitti, että oppilaiden kokema osallisuus muuttui parempaan suuntaan tutkimuksen 14 vuoden aikana. Tulokset kertoivat, että koulun yhteisöllisellä toimintakulttuurilla oli yhteys oppilaiden opiskelutaitoihin, koulu-uupumukseen sekä sosiaalisiin taitoihin. Koulun toimivan vuorovaikutuksen ja oppilaiden osallisuuden nähtiin näin suojelevan monilta ongelmilta ja tukevan opiskelutaitoja. (Roine ym. 2011, 2, 13, 19–22.)

Yhteisöllisyys ei kuitenkaan aina ole hyvää vaan on olemassa myös kielteistä yhteisöllisyyttä. Myönteiseen yhteisöllisyyteen kuuluu kaikkien jäsenten osallisuus, mutta kielteinen yhteisöllisyys asettaa jäsenensä epätasa-arvoisiksi. (Haapaniemi 2011, 76.) Kouluissa on lisäksi olemassa paljon pinnallista yhteisöllisyyttä. Aitoja kohtaamisia tapahtuu harvoin ja kiire leimaa koulun toimintakulttuuria. Tutkimuksissa on havaittu myös opettajien välisen yhteistyön vähäisyys. Opettajat näkevät oman opetustyönsä yksityisasiaana eivätkä halua keskustella siitä muiden kanssa. He myös kokevat, ettei koulukulttuuri ole tarpeeksi avoin ja rakentava tällaiselle keskustelulle. (Kykyri 2007b, 105–107.) Opettajat vievät itse jo tällöin mahdollisuuden yhteisöllisyydeltä, joten ei taida olla mi-

kään ihme etteivät koulut ole tähän asti olleet kovin yhteisöllisiä. Opettajien pitäisi enemmän olla malleina näyttämässä lapsille ja nuorille, millaista yhteisöllisyys on aikuisten välillä, jotta yhteisöllinen toimintakulttuuri voitaisiin omaksua koulun toimintakulttuuriin.

4.3 Osallisuus koulussa

Monissa hankkeissa ja projekteissa osallisuutta on viime aikoina korostettu. Osallisuudelle käsitteenä voidaan antaa monenlaisia merkityksiä ja sillä voidaan tavoitella myös erilaisia asioita. (Nivala & Rynänen 2013, 9.) Osallisuus voidaan määritellä tunteeksi, joka syntyy oppilaiden päästessä mukaan koulun toimintojen suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Osallisuus on yhteydessä myös koulun yhteisöllisyyteen, sillä yhteisöllisyys ei toteudu ilman oppilaiden osallisuutta. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta osallisuus nähdään demokraattisena ja osallistavana koulukäytäntönä, johon liittyy olennaisena tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja avoin keskustelu. Koulu voi toimia tällöin nuorelle yhteiskunnan pienoismallina, jossa hän pystyy opettelemaan siellä toimimista. (Nousiainen & Piekkari 2007, 22.) Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta osallisuutta ei nähdä yksilön ominaisuutena tai toimintana vaan osallisuus on jotakin ihmisen ja yhteisön suhteessa toteutuvaa. Jotta osallisuus toteutuisi aidosti, tarvitaan johonkin yhteisöön kuulumista, yhteisön toimintaan osallistumista sekä yksilön kokemusta olevansa osa yhteisöä. (Nivala & Rynänen 2013, 26–27.)

Kehityspsykologian viime vuosikymmenien aikana edennyt tutkimus on antanut meille paremmat mahdollisuudet tunnistaa lapsen tasapainoisen kehityksen edellytyksiä. Kiinnostus, turva, hoiva, kontrolli, tunteiden jakaminen, oppiminen ja leikki määrittävät lapsen perustarpeiksi. Nyky-yhteiskunnassa näiden tarpeiden tyydyttäminen ei kuitenkaan onnistu pelkästään perheen sisällä vanhemmuuden heiketessä muun muassa työtömyyden ja työuupumuksen vuoksi. Tällöin ammattikasvattajien merkitys on kasvanut lasten ja nuorten elämässä ja on merkityksellistä millaisiksi nämä suhteet muodostuvat. Hyvän ja tasapainoisen kehityksen edellytykseksi aikuisten on eläydyttävä aidosti lapsen elämään, mikä edellyttää lapsen osallisuutta. Tärkeää on muistaa, että lapsen kehityksen suojaamiseen voi riittää jo yksikin hyvä aikuissuhde, jossa lapsi kokee tulevansa aidosti kuulluksi. (Kykuri 2007a, 193–196.)

Kouluista löytyy paljon esimerkkejä siitä, ettei oppilaiden osallisuus toteudu toivottavalla tavalla. Harvoin lapset ja nuoret voivat osallistua esimerkiksi kunnan koulutoimea koskevaan päätöksentekoon vaikka oman koulunsa rakentamisessa. Kuitenkin lapsilla oman arkensa asiantuntijoina olisi paljon annettavaa koulun toiminnan kehittämiseen. (Kykyri 2007a, 199.) Osallisuuden toteutumiseen koulussa vaikuttavat oppilaiden oma-kohtainen kiinnostus sekä tarjolla olevat mahdollisuudet vaikuttamiseen ja osallisuuteen. Kouluissa oppilaat ovat usein tottuneet passiiviseen rooliin ollessaan opetuksen kohteena. Tämä rooli voi tuntua oppilaalle turvalliselta ja he eivät näe osallistumista ja osallisuutta perustarpeenaan. Siksi on koulun aikuisten tehtävä tuoda oppilaille tietoa, tarpeita ja motivaatiota osallisuuteen. Oppilaiden osallisuuden tarkoituksena ei ole kuitenkaan itsenäinen työskentely vaan työskentely rinnakkain koulun aikuisten kanssa. (Nousiainen & Piekkari 2007, 23.) Osallisuus näkyy useissa kouluissa oppilaskunta- tai tukioppilastoiminnan aktivoimisena, jolloin osallisuus koskettaa vain aktiivisimpia oppilaita ja sisältää ajatuksen edustuksellisuudesta. Tärkeää olisi kuitenkin muuttaa koulu-kulttuuria siihen suuntaan, että kaikilla oppilailta olisi mahdollisuus osallisuuteen. (Salovaara & Honkonen 2011, 68–69.)

Nuorille osallisuuden kokemuksella on iso merkitys. Nuoren kokiessa itsensä tärkeäksi osaksi koulua, hän saa itseluottamusta ja onnistumisen kokemuksia. Aikuisen luottamus tuo nuorelle uskoa omiin kykyihin ja turvallinen ryhmä mahdollistaa avun pyytämisen muilta oppilailta tai opettajalta. Osallisuudessa tärkeää onkin ryhmän tuki. Nuorella on näin mahdollisuus oppia tuntemaan omat vahvuutensa sekä osaamisensa rajat turvallisessa ympäristössä. Erityisesti nuorille, joilla kotona on vaikeaa tai muita ongelmia, koulun merkitys korostuu. (Salovaara & Honkonen 2011, 70.) Osallistumalla aktiivisesti lapsen ja nuoren kasvattamiseen sekä pyrkimällä rakentamaan vuorovaikutusta, joka tukee nuoren kasvua hänen omassa kasvuympäristössään, tuetaan kasvuprosessia parhaiten. Lapsi- ja nuorilähtöisyyden toteutuessa oppilaat pääsevät yhdessä vanhempiensa kanssa osallistumaan aktiivisesti heitä koskeviin asioihin, mikä lisää oppilaan sitoutumista ja motivoi tavoitteeseen. Näin ratkaisutkin asioihin ovat usein kaikkia osapuolia tyydyttäviä. Kouluissa tasavertaisuus tulisi näkyä siinä, että kaikki oppilaat ovat samanarvoisia ja heille kuuluvat samat palvelut. (Honkanen & Suomala 2008, 18.)

Koulun läsnä oleva ja toimiva aikuisuus liittyy keskeisesti oppilaiden hyvinvointiin. Yhteistyötä oppilaan ja hänen perheensä kanssa pidetään itsestäänselvyytenä, mutta usein suurimmat haasteet liittyvät juuri siihen. (Suontausta-Kyläinpää 2010, 95, 110.)

Vanhemmuuden tukeminen on yksi koulun ja kodin tärkeistä tehtävistä, jolla voidaan ehkäistä myös lastensuojelun tarvetta. Varhaislapsuuden kokemuksilla ja kodin ilmapiirillä kun on keskeinen merkitys lapsen kasvulle. Kodin ja koulun yhteistyöstä löytyy kuitenkin paljon kehitettävää asiakasystävällisempään suuntaan. (Wallin 2011, 103–104.)

Varhaiskasvatuksessa päiväkodin ja kodin yhteistyö on usein tiivistä ja positiivissävyyteistä. Kouluissa tilanne on kuitenkin ongelmallisempi ja yleensä mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa sitä negatiivissävyyteisemmäksi yhteistyö muuttuu. Yhteyttä pidetään molemmien puolin usein vain silloin, kun asia on jollain tapaa negatiivinen. (Raina & Haapaniemi 2007, 17–18.) Erityisesti yläasteelle siirryttäessä yhteistyö vanhempien kanssa liittyy usein joihinkin huolenaiheisiin. Tällöin nuoren murrosiän kynnyksellä vanhemmat yleensä vähentävät yhteydenpitoa, vaikka olisi tärkeää tukea nuorta kehityksessään ja olla samaan tapaan yhteydessä kouluun kuin aikaisemminkin. Koulun haasteena on saada yhteistyö positiivisemmaksi, jolloin vanhemmat näkisivät yhteistyön perhettä tukevana, eivätkä asioita hankaloittavana ilmiönä. (Launonen, Pohjola & Holma 2004, 92.) Kouluissa olisi hyvä pyrkiä aktivoimaan varhaiskasvatuksesta tuttua kasvatuskumppanuutta. Parhaimmillaan kodin ja koulun yhteistyö voi kehittää tietoista vanhemmuutta, oman elämän hallintaa ja vahvistaa turvaverkkoa. Onnistuessaan myös vuorovaikutus, luottamus ja hyvinvointi lisääntyvät. (Wallin 2011, 104.)

Kodin ja koulun yhteistyön esteeksi muodostuu usein aika. Vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsistaan ja pääsevät kyllä tapaamisiin koululle. Kuitenkin koulussa tapahtuvassa toiminnassa vanhemmat harvoin ovat mukana. Usein vanhemmat osallistuvat enemmän lapsen ensimmäisinä kouluvuosina, mutta pitkäjänteinen koko peruskoulun kestävä yhteistyö puuttuu. (Launonen, Pohjola & Holma 2004, 93.) Opettajan voi olla myös vaikeaa löytää aikaa tavata vanhempia säännöllisesti koulun kiireiden keskellä. Kokemukset ovat kuitenkin osoittaneet, kuinka palkitsevaa hyvä yhteydenpito koulun ja kodin kesken on. Se johtaa muun muassa lapsen parempaan yksilölliseen ymmärtämiseen ja molemmien puoliseen arvostukseen. Myös oppilas pitää koulutyötä tärkeämpänä, jos vanhemmat ovat siitä kiinnostuneita ja toteuttavat samanlaisia arvoja kun koulussa vaaditaan. (Raina & Haapaniemi 2007, 18.)

4.4 Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisääviä käytäntöjä

Yllätyin positiivisesti tutustuessani viime aikoina tehtyihin kokeiluihin ja hankkeisiin yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi. Löysin suuren määrän malleja ja esimerkkejä, siitä kuinka kouluissa oli kokeiltu erilaisia yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistäviä toimia.

Virpi-Liisa Kykyri esittelee artikkelissaan muutamia käytännön keinoja osallisuuden edistämiseksi. Eräässä Kokkolalaisessa koulussa ovat toimineet luokka-asiamiehet vuodesta 1999. Luokasta valitaan luokka-asiamiehet edustamaan luokkaa erilaisiin kokouksiin ja muihin yhteyksiin. Tällöin lapset voivat osallistua asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon. Samalla oppilaat voivat myös harjoitella osallisuutta ja edustuksellisuutta. Oppilaat ovat näin päässeet vaikuttamaan muun muassa kouluremontin suunnitteluun ja koulun ilmapiiriin. Kykyri esittelee myös sinä-kysymyksiä, jotka ovat osoittautuneet hänen mielestään hyödyllisiksi hyvään keskusteluun lapsen tai nuoren kanssa. Esimerkkinä sinä-kysymyksestä voisi olla: Miltä sinusta tuntuu, kun...? Kykyrillä on myös kokemusta vanhempien ottamisesta mukaan kiusaamisenvastaisen toimintamallin luomiseen kouluihin. Työskentely aloitettiin kutsumalla vanhemmat vanhempainiltaan, jossa aluksi kerrottiin alustus kiusaamisesta ja keskusteltiin siitä yleisesti. Sen jälkeen vanhemmat jakautuivat ryhmiin, joissa vanhemmat miettivät kiusaamiseen ehkäisyyn ja puuttumiseen keinoja. Tulokset koottiin yhteen ja opettajat kävivät vielä oman luokkansa kanssa keskustelua vanhempien pohdinnoista. Tuloksien pohjalta laadittiin koulun kiusaamisen vastainen toimintamalli. Vanhempia osallistui työskentelyyn lähes parisataa, mikä ylitti tilaisuuden järjestäjien odotukset positiivisesti. (Kykyri 2007a, 214–220.)

Leena Nousiainen ja Ulla Piekkari (2007) ovat kehittäneet Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu – hankkeen, jonka tarkoituksena on taata oppilaalle koulun kehittämiskulttuuriin yhtä merkittävä rooli kuin aikuisellekin. He ovat hankkeen pohjalta kiertäneet kouluttamassa koulujen henkilöstöä. Vuosina 2005–2007 hanke toteutettiin opetusministeriön tuella 100 kunnassa. Jokaisella koululla hankkeeseen oli tarkoitus käyttää kuusi koulutuspäivää, joiden teemat ovat olleet 1. koulun yhteisölliset tavoitteet ja toimintakulttuuri, 2. yhteisölliset toimivan koulun rakenteet, 3. vuorovaikutuksen merkitys yhteisössä, 4. koulun pedagoginen johtajuus, 5. yhteisöllisyyden karikoita sekä 6. tavoitteiden toteutuminen ja kehittävä arviointi. Koulutuspäivien jälkeen koulut ovat alkaneet

kokeilla hankkeen käytäntöjä kouluissa ja tulokset ovat olleet positiivisia. Hankkeen pohjalta tuotiin tietoa yhteisöllisestä koulusta, osallisuudesta ja näihin liittyvistä teki-
jöistä sekä herätettiin keskustelua aiheesta. (Nousiainen & Piekkari 2007, 3,5, 43.)

Myllypuron ala- ja yläasteen kouluille kehitettiin Koulua ja elämää varten-hankkeessa oppilaiden kouluarjen tukemiseksi sosiaalipedagogisia toimintamuotoja. Moniammatil-
lisessa yhteistyössä kehitettiin ryhmän tueksi muun muassa ryhmäytymistuntien toimin-
tamalli ja aktivoivaa välituntitoimintaa sekä perustettiin pienryhmiä. Toiminnan toteu-
tuksesta vastasi sosionomi. Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta ajatellaan, että yhteisöl-
lisyyden vahvistaminen tapahtuu kasvatuksen kautta. Yhteistoiminnallisuus, luovuus ja
elämyksellisyys korostuvat toiminnan kehittämisessä. Koululla toteutettiin myös erilaisia
tapahtumia, joiden järjestäjinä toimivat oppilaat, oppilaiden vanhemmat ja koulun hen-
kilökunta yhdessä. Koululla kokeiltiin myös osallistavia vanhempainryhmiä ensimmäi-
sen luokan oppilaiden vanhemmille. Ryhmän osanotto oli kuitenkin vähäistä, sillä van-
hemmat kokivat, että kynnyksellä osallistua keskustelemaan ryhmään oli liian suuri. (Rauti-
ainen 2005, 23,97, 103, 107–108.)

Lasten Kaste on osa Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kehittämissuunnitelmaa Kas-
tetta. Hankkeen tarkoituksena on lasten, nuorten ja perheiden palveluiden uudistaminen.
Ensimmäisen vuosina 2008–2011 toteutetun Kaste-ohjelman tavoitteita olivat muun
muassa osallisuuden lisääntyminen, syrjäytymisen vähentyminen, hyvinvoinnin edistä-
minen ja terveyserojen kaventuminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi luotiin vaikuttavia
toimintamalleja useissa maakunnissa. Työtä jatketaan parhaillaan toisella Kasteella
(2012–2015), jossa keskitytään uudistamaan alle kouluikäisten palveluita perhekeskuk-
siin, koulujen oppilas- ja opiskelijahuollon kokonaisuutta sekä lastensuojelua. Toisen
Kaste-hankkeen tavoitteena on myös levittää ja juurruttaa ensimmäisen hankkeen toi-
mintamalleja valtakunnallisesti. (Hastrup, Hietanen-Peltola, Jahnukainen & Pelkonen
2013, 3-5, 17–18.)

Kouluympäristöön Lasten Kaste-hankkeella luotiin useita toimintamalleja, joista osassa
työskenneltiin ennaltaehkäisevästi ja osassa ratkottiin jo syntyneitä ongelmia. Yhteisöl-
liseen opiskeluhoitoon kehitettiin Vaihtoehtoinen välitunti sekä Yhteisöllinen ehkäise-
vä toimintamalli kouluissa. Yhdessä vanhempien kanssa lasten hyvinvointia voitiin tu-
kea Kasvamme yhdessä – vanhempainilloissa, Kvartti – vanhempainiltamallilla, Tuke-
vasti alkuun – vahvasti kasvuun sekä Kodin ja koulun kasvatuskumppanuus – mallilla.

Lisäksi kehitettiin useita yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon liittyviä malleja. (Hastrup ym. 2013, 57, 120.)

Vaihtoehtoisella välitunnilla oppilas voi toiminnallisilla menetelmin virkistyä aisteja stimuloivien leikkien ja pelien avulla. Se sopii kaikille lapsille, mutta erityistä hyötyä siitä on helposti meluisassa ympäristössä kuormittuville, sosiaalisista vaikeuksista tai neuropsykologisista pulmista kärsiville oppilaille. Toiminnan on tarkoitus rentouttaa, tuoda onnistumisen kokemuksia sekä lisätä kaikkien oppilaiden viihtyvyyttä koulussa. Yhteisöllisellä ehkäisevällä toimintamallilla koulussa on tarkoitus vaikuttaa oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen ja toisista välittämiseen sekä luoda parempi luokkahenki. Kuka tahansa nuorten parissa psykososiaalista työtä tekevä työntekijä voi toteuttaa mallia. Aluksi tehdään oppilaiden ja opettajan kanssa luokkatyytyväisyyskartoitus, jonka pohjalta suunnitellaan ja toteutetaan toiminnallisia tapaamisia. Oppilaiden omat ehdotukset ja voimavarat otetaan mukaan tapaamisten suunnitteluun. (Hastrup ym. 2013, 73,87.)

Kasvamme yhdessä vanhempainillat on tarkoitettu pidättäväksi kaksi kertaa 7. luokan aikana. Vanhempainiltoihin osallistuvat sekä nuoret että heidän vanhempansa. Nuorille illat kuuluvat opetukseen esimerkiksi terveystiedon tunteihin. Ensimmäisessä tapaamisessa on tarkoitus keskittyä nuoruusiän kehitykseen ja vanhemmuuteen nuorten perheessä. Tapaamisessa jaetaan tietoa aiheesta sekä vanhemmilla on mahdollisuus keskustella nuorten ja muiden vanhempien kanssa heitä askarruttavista kysymyksistä. Toisessa tapaamisessa aiheena ovat arjen haasteet murrosikäisen perheessä. Tapaamisissa mukana on koulun henkilökuntaa oppilashuollon työntekijöistä opettajiin ja muihin nuorten kanssa toimiviin tahoihin kuten nuorisotyöntekijöihin. (Hastrup ym. 2013, 59–62.)

Kodin ja koulun kasvatuskumppanuus – mallilla on tarkoitus luoda hyvä vuorovaikutussuhde kodin ja koulun välille. Työskentely alkaa lapsen aloittaessa koulun aloituskeskustelulla, jossa puhutaan muun muassa siitä mitä koulussa on odotettavissa, miten esi-kouluvuosi on mennyt sekä luodaan kontakti vanhempiin, jotta luottamuksellisen suhteen rakennus voi alkaa. Keskustelussa voidaan jakaa lapsen liittyviä asioita molemminpuolisesti kodin sekä koulun näkökulmasta. Tämä mahdollistaa sen, että ongelmatilanteissa on helpompi ottaa yhteyttä, kun opettaja ja vanhemmat ovat toisilleen tuttuja entuudestaan. (Hastrup ym. 2013, 63–66.)

5 VARHAINEN PUUTTUMINEN JA ENNALTAEHKÄISY

Tässä luvussa tarkastelen varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisyä koulussa. Luvussa kerron myös uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain kohdista liittyen varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn. Kouluissa oppilaiden huolenaiheet ovat moninaisia ja pahimmassa tapauksessa ongelmat voivat johtaa syrjäytymiseen. Luvun lopussa avaam muutamia käytännön hankkeita ja malleja koulun muuttamisesta ongelmia ennaltaehkäisevään kulttuuriin.

5.1 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy laissa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteena on muuttaa koulun opiskeluhoitoa ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Lain tarkoituksena määritellään pykälässä kaksi opiskelijoiden ongelmien synnyn ehkäisy sekä varhainen tuki. Ajatuksena on toteuttaa opiskeluhoitoa ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä tukena, joka koskettaa koko kouluyhteisöä. Tärkeässä roolissa on näin myös oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Ennaltaehkäisevä tuki tarkoittaa lain mukaan muun muassa mielenterveyden edistämistä, syrjäytymisen ehkäisyä sekä oppimisen tukemista. Tavoitteena on mahdollisimman varhain tunnistaa, lieventää ja ehkäistä oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia sekä muita opiskeluun liittyviä ongelmia. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki korostaa suunnitelmallisuutta. Opiskelijoiden varhaisen tuen suunnitelmat täytyy kirjata opiskeluhoitosuunnitelmaan. Lisäksi suunnitelmaan vaaditaan muun muassa kirjattavaksi suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

5.2 Huolenaiheita koulussa

Suurin osa suomalaisista lapsista voi hyvin. Vaikka huonosti voivia lapsia on vähemmistö, silti heitä on liikaa. Jopa 15–20 prosenttia kouluikäisistä kärsii erilaisista psykososiaalisista ongelmista. Ongelmiin kuuluvat muun muassa yksinäisyys, pelot, ma-

sennus, syrjiminen ja kiusatuksi tuleminen. Tämä tarkoittaa, että kolmenkymmen oppilaan koululuokasta löytyy noin neljästä kuuteen tuen tarpeessa olevaa lasta. Opettajan aika ei näin riitä millään kuin ainoastaan heikoimpiin ja äänekkäimpiin oppilaisiin, jolloin muiden lasten pienillä ongelmilla on vaara kasvaa suuriksi. (Junttila 2010, 33.)

Tämän päivän kouluun liittyy monenlaisia huolenaiheita. Huolta koulussa voivat aiheuttaa esimerkiksi lapsen tai nuoren psykosomaattiset oireet, joita ovat muun muassa päänsärky, huimaus sekä niska- ja hartiakivut. Syitä voivat olla esimerkiksi stressi, väsymys ja jännittäminen. Psykosomaattiset oireet menevät usein nopeasti ohi, mutta taustalla voi olla lisäksi jokin sairaus. Ongelmaksi kouluun voi myös muodostua lapsen tai nuoren haastava käyttäytyminen, mikä tarkoittaa aggressiivista, impulsiivista tai passiivista käyttäytymistä. Siihen voi liittyä myös epäsosiaalista käyttäytymistä sekä käyttäytymisen häiriöitä. Se voi olla ohimenevä vaihe, mutta tärkeää olisi puuttua mahdollisimman nopeasti, jotta kielteinen kehä saadaan katkaistua. Haasteellisen käyttäytymisen taustat voivat olla erilaisia, mutta usein niihin liittyvät perinnölliset, neurologiset sekä sosiaaliset syyt. Positiivisen mallin ja kannustamisen kautta voidaankin usein vaikuttaa nuorta muuttamaan käyttäytymistään toivottuun suuntaan. (Honkanen & Suomala 2008, 49–54.)

Koulukiusaaminen on myös yksi suurista huolenaiheista kouluissa. Kiusaamisesta on kyse silloin, kun kiusattu kokee, että häntä on kiusattu eikä kiusattu ole tasaveroinen puolustautumaan kiusaajaa vastaan. Varhaisessa puuttumisessa kiusaamiseen tärkeää onkin, että kiusaaminen on määritelty, jolloin se voidaan tunnistaa ja siihen voidaan puuttua. Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa kiusaamista. Suora kiusaaminen on fyysistä kuten lyömistä, tönimistä tai tavaroiden viemistä. Epäsuora kiusaaminen taas on henkistä kuten haukkumista, nimittelyä tai uhkailua. Syy kiusaamiseen voi olla mikä tahansa ja tärkeä on muistaa, ettei syy ole kiusatussa itsessään. Usein kiusaaja pelkää yksinjäämistä ja tavoittelee kiusaamisella tiettyä roolia, asemaa tai valtaa ryhmästä. Kiusaaminen nostaa pintaan monia kielteisiä tunteita kuten ahdistusta, yksinäisyyttä, itsetunnon heikkenemistä ja häpeää. Vaikka kiusaaminen olisi jo loppunut, kiusattu ja kiusaaja voivat kärsiä vielä aikuisenakin kiusaamisen aiheuttamista haitoista. Kiusaaminen voi näkyä esimerkiksi masennuksena tai opiskelumotivaation heikkenemisenä. Kielteiset tunteet täytyisikin käsitellä kunnolla, jotta niistä voi toipua. Mitä aikaisemmin kiusaamiseen puututaan, sitä helpompaa kiusaamiskierre on usein katkaista. (Hamarus 2012, 23, 38, 44–45, 54, 93.)

Erilaiset mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet ja näkyvät koulumaailmassa. Neuroosit, mieliala-, syömis- ja riippuvuushäiriöt sekä itsetuhoisen käytös ja psykosomaattiset häiriöt ovat yleisiä kouluissa. Ne voivat näkyä muun muassa ahdistuksena, vetäytymisenä, mielialan muutoksina, keskittymisvaikeuksina tai poissaoloina. (Honkanen & Suomala 2008, 61.) Nuoruuteen liittyy usein monenlaisia kriisejä: psyykkisiä, elämäntilanteeseen liittyviä tai traumaattisia. Yksilöllistä on, miten näistä kriiseistä selviydytään. Toiset voivat selviytyä nopeastikin ja toisilla kriisit johtavat psyykkisiin häiriöihin. Kaikki nuoret kokevat jossain määrin stressiä, mutta liiallisena sillä on useita haitallisia vaikutuksia. Stressi voi aiheuttaa monia psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia haittoja kuten uupumusta, univaikeuksia ja kaverisuhteiden rakoilua. Terveiden ja hyvinvoinnin kouluterveyskyselyjen tulokset ovat osoittaneet, että oppilaiden stressinhallintataidoissa on puutteita. Tärkeää olisikin, että nuorille annettaisiin tietoa ja keinoja stressin hallitsemiseksi, jolloin stressin haitat voitaisiin minimoida. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 22–23, 52–55.)

Koulussa huolia voivat aiheuttaa myös oppimisvaikeudet. Niihin kuuluvat erilaiset oppimisen vaikeudet lievemmistä kuten lukivaikeuksista vakavampiin kehitysvammoihin. Oppimisvaikeuksista yleisimpiä ovat matematiikan ja kielten oppimiseen sekä lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyvät vaikeudet. Käyttäytymisen häiriötä ja oppimisen vaikeuksia voi olla vaikea erottaa toisistaan, sillä ne ovat usein yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi niin, että oppimisen vaikeus on voinut johtaa käytöshäiriöihin. Erona on, että käytöshäiriöt liittyvät usein sosiaalisiin suhteisiin ja käytökseen, kun taas oppimisvaikeuksilla on neurologinen tausta. Vaarana on tällöin, että lievä oppimisvaikeus jää huomaamatta, kun oppilaan ulkoisesta olemuksesta päätellään, että kyseessä on käytöshäiriö. (Honkanen & Suomala 2008, 56–58.)

Pahimmassa tapauksessa nämä koulun huolenaiheista johtuvat ongelmat voivat johtaa nuoren syrjäytymiseen. Syrjäytymiselle ei ole olemassa tarkkaa määritelmää, mutta syrjäytymiseen liittyy keskeisenä työttömyys. Nuoret eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta eivätkä yhteiskunnasta ja putoavat ulkopuolelle tavanomaisena pidetyistä elintavoista ja – laadusta. Syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytyneiden nuorten määrää on vaikea arvioida, sillä siihen vaikuttavat syrjäytyneen määrittely sekä käytetty mittari. Joittenkin arvioiden mukaan vuonna 2005 työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oli

95 000 nuorta (15–24 v.) ja vuonna 2012 yli 33 000 työtöntä alle 25-vuotiasta työnhakijaa. (Moisio 2012.)

Opetushallitus on tutkinut (2007) nuorten syrjäytymisriskin ongelmakohtia siirryttäessä perusopetuksesta toiselle asteelle sekä koulukohtaisten tekijöiden vaikutusta syrjäytymisriskin kohoamiseen. Tutkimus osoitti, kuinka syrjäytymisen ehkäisyssä on kiinnitettävä huolta erityistä tukea tarvitsevien nuorten tunnistamiseen, ongelmien ratkaisuun sekä nuorten itsetunnon ja kasvun tukemiseen. (Alatupa ym. 2007, 14–20.) Tanskalainen tutkimus syrjäytymisestä osoittaa syrjäytymisen olevan yhteydessä psyykkisten ongelmien kasaantumiseen koulussa (Rayce, Holstein & Kreiner 2008). Ongelma ei näin ollen kosketa pelkästään Suomea vaan laajemmin myös muita länsimaita (Moisio 2012).

5.3 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy koulussa

Viime vuosina on yhä enemmän alettu kiinnittää huomiota lasten ja nuorten tuen tarpeisiin sekä ennaltaehkäisyyn. Oppilaan ja yhteisön tuen tarpeet ovat monimuotoistuneet eikä ratkaisuja niihin aina löydetä perinteisin ratkaisuin kuten erityisopetuksella. Tästä syystä varhainen tuki nähdään tärkeäksi osaksi oppilaan tukemista koulu yhteisössä. (Heinämäki 2007, 3.) Kouluissa otettiin käyttöön kolmiportainen tuki vuonna 2011, kun perusopetuslaki sekä opetussuunnitelman perusteet uudistuivat 2010. Riippuen oppilaan tuen tarpeesta tuki on joko yleistä, tehostettua tai erityistä. Yleinen tuki toteutetaan osana laadukasta opetusta, jolloin oppilaalla on mahdollisuus saada tilapäisesti lyhytaikaiseen tarpeeseen tukiovetusta ja erityisopetusta. Tehostettua tukea varten oppilaalle on laadittava oppimissuunnitelma. Tehostettu tuki on tarkoitettu oppilaalle, joka tarvitsee tukea säännöllisesti tai samanaikaisia tukimuotoja. Erityinen tuki toteutetaan osaksi tai kokonaan erityisopetuksessa oppilaan edun ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioiden. Erityistä tukea varten on tehtävä kirjallinen päätös, mitä ennen on kuultava oppilasta sekä tämän huoltajia ja hankittava selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta sekä oppilaan kokonaistilanteesta. Näiden pohjalta tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys). Erityistä tukea on tarkistettava ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen 7. luokalle siirtymistä. (Perusopetuslaki 628/1998.)

Tuen tarpeiden lisääntyessä oppilaan tukemiseen eivät riitä yksilökeskeisten ongelmien ratkaisut vaan tarvitaan koko koulu yhteisöä. Oppilaan tuen tarpeet ovat laajenneet tilanteisiin ja olosuhteisiin, joissa tunnistaminen ei onnistu lääketieteellisellä yksilödiagnostisella määritelmällä. Tällaisia ovat muun muassa tuen tarve ryhmään liittymisessä ja ryhmän toimimisen taidoissa tai muut sosiaalis-emotionaaliset tuen tarpeet. (Heinämäki 2007, 11.) Lapsen ja nuoren hyvinvointiin koulussa vaikuttaa koko oppijan elämä, ei vain koulunkäynti. Tärkeää olisikin puhua huolta aiheuttavista asioista ja ilmiöistä jo ennen ongelmien syntyä vanhempien ja koko koulun henkilöstön kanssa. Tällöin saadaan koulun toimintatavat huolen esiintyessä näkyville sekä vanhemmat mukaan ennaltaehkäisyyn. Kouluissa esiintyy monenlaisia huolenaiheita. Tärkeää on kuitenkin osata erottaa normaalit ikäkauden aiheuttamat ohimenevät huolenaiheet erilaisista sairauden, vamman tai elämänkriisin aiheuttamista huolista. (Honkanen, E. & Suomala, A. 2008, 49.)

Laajempi oppilaan tuntemus ja tieto yleisestä ikätasoisesta kehityksestä ovat edellytyksenä tuen tarpeen havaitsemiselle. Tärkeää olisi huomata puuttumista vaativat ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällöin niihin voitaisiin puuttua oikea-aikaisesti, sillä tehokkainta tukeminen on kehityksen herkkyyksillä, jolloin oppiminen on helpompaa. Myöhemmin saman asian oppimiseksi voidaan tarvita huomattavasti enemmän työtä. Tuki antaa parhaimmat tulokset yleensä kun työskentelyyn otetaan mukaan myös nuoren perhe. Nuoren tukemisessa tärkeää olisi kiinnittää huomiota yksilöllisesti juuri nuoren itsensä kannalta hyödyllisiin seikkoihin. Esimerkiksi joskus ympäristöllä voi olla suuri merkitys. Toiselle pieni ryhmä antaa mahdollisuuden yksilölliseen tukemiseen, kun taas toinen kokee ison ryhmän vertaissuhteet paremmaksi oppimisympäristöksi. Nuoren tuen tarpeet myös vaihtelevat eri ikäkausina. (Heinämäki 2007, 13–16.)

Ipo Kuronen (2010) on tutkinut ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten koulusuhteen rakentumista peruskoulussa sekä heidän elämänsä rakentumista peruskoulun jälkeen. Aineisto hankittiin haastattelemalla nuoria elämäkerrallisesti. Tutkimukseen mukaan otetut nuoret olivat kaikki jollain tapaa olleet haasteellisia oppilaita koulun näkökulmasta tai koulukäynti oli ollut nuorille haasteellista. Myönteisimmät koulukokemukset olivat syntyneet kyläkouluissa tai muuten pienissä koulu yhteisöissä. Negatiivisimmat koulukokemukset sijoittuivat yläasteelle ja toisen asteen koulutukseen. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret aikuiset kokivatkin juuri

yläasteen kehittämisen oleelliseksi, mikä voisi vahvistaa heitä toisen asteen koulutukseen siirtymisessä. Kertojien peruskoulusuhdetta oli kolmea eri tyyppiä: jo ala-asteella jännittäjiksi tai levottomiksi leimaatuneita, koulukiusattuja sekä yläasteella koulunkäyntiin kyllästyneitä. Tutkimuksen perusteella vaikutti, että varhainen ongelmien havaitseminen ja puuttuminen oli nykykoulussa vaatimatonta ja että oireet aktivoituivat usein yläasteelle siirryttäessä, jossa rangaistuksia ja kontrolli-interventioita käytettiin kannustavan palautteen ja tuen sijasta. Ohjausta olisi myös tarvittu enemmän, mutta sitä saatiin sen sijaan vähemmän. (Kuronen 2010, 107, 323–336.) Huolestuttavaksi koenkin nyt yhteiskunnassa vallalla olevan pienten koulujen lakkauttamisen ja suuryhteisöjen rakentamisen, sillä Kurosen tutkimuksessa nuorten positiiviset kokemukset tulivat kyläkouluista ja pienistä kouluyhteisöistä. Siksi pohdinkin, voiko aitoa syrjäytymistä ehkäisevää yhteisöllisyyttä muodostua suuriin kouluihin.

Nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen aiheuttaa usein koululaitoksen kehittämisen keskittymistä ongelmiin ja epäkohtiin, vaikka tärkeää olisi kiinnittää huomiota siihen, miten vahvuuksia ja voimavaroja voitaisiin ottaa mukaan kehittämistyöhön. Tällöin mahdollistuisi oma ja yhteisön terveydestä huolehtiminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 7.) Tanskalaisessa koulussa tehty tutkimus 11–15-vuotiaille ehdottaa, että oppilaiden voimaannuttaminen kouluissa voisi olla keinona syrjäytymisen ehkäisyyn, sillä voimattomuus on yksi syrjäytymiseen yhteydessä olevista tekijöistä (Rayce ym. 2008). Tärkeää olisi jatkuvasti arvioida ja kehittää kouluyhteisöä, jotta varhainen tuki mahdollistuu. Keskeistä on, että kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat arviointiin, sillä vain kaikkien sitoutuessa muutos voi olla mahdollista. (Heinämäki 2007, 20.)

5.4 Varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisyä lisääviä käytäntöjä

Varpu- eli Varhaisen puuttumisen hanke käynnistyi vuonna 2001. Sitä koordinoi Sosiaali- ja terveysministeriö ja sen päämääränä oli lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Hankkeen tavoitteena oli muun muassa jakaa tietoa koulutuksilla varhaisesta puuttumisesta ja tukemisen käytännöistä sekä edistää kulttuurista välittämisen muutosprosessia, jossa lasten ja nuorten hyvinvointi nähtäisiin kaikkien yhteiseksi tehtäväksi. Laaja yhteistyö eri tahojen välillä on tärkeää, jotta voidaan kehittää ja ylläpitää varhaisen puuttumisen toimintamuotoja. Varpu-

hankkeessa yhteistyössä toimivatkin eri hallinalat ja järjestöt kuten sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, opetusministeriö, Opetushallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura sekä Lastensuojelun Keskusliitto. (Ojala 2005, 2.)

Lapsen ääni-hankkeessa 2008–2012 kehitettiin Varhainen tuki alakoulussa – malli. Sen pohjalta alakoulussa toteutettaviksi toimintamuodoiksi tulivat aamukahvitilaisuus, kasvatuskumppanuus- konsultaatiot opettajille, kerhotoiminta viides- ja kuudesluokkalaisille tytöille, koulu tutuksi tuleville ekaluokkalaisille, kummitoiminta, pojasta mieheksi – teematuokio viides- ja kuudesluokkalaisille pojille, terveyden edistämiseen liittyvät tuokiot sekä tunnetaitokerho. Aamukahvitilaisuuksissa kodin ja koulun on mahdollista tutustua vapaamuotoisesti toisiinsa keskustelemalla. Ne toteutetaan luokkakohtaisina ja toteuttamiseen osallistuvat luokan oppilaat. Koulu tutuksi tuleville ekaluokkalaisille on ryhmätoimintaa, joka alkaa jo esikoulun keväällä. Tulevilla koululaisilla on tällöin mahdollisuus tutustua koulun käytäntöihin ja opetella koululaisena olemista etukäteen, jolloin kynnyksellä aloittaa koulu madaltuu. Tunnekerhossa tutustutaan omiin tunteisiin ja opetellaan missä kehonosissa mikäkin tunne tuntuu. Tytöille tarkoitettussa kerhotoiminnassa tarkoituksena on myönteisen ryhmähengen luominen, joka tukee tyttöjen kasvua ja voimaantumista. Kerhot toteutetaan toiminnallisesti muun muassa pelaamalla ja musiikkia kuuntelemalla tytöille mieluisissa paikoissa. Samalla keskustellaan tytöille tärkeistä asioista. Pojille tarkoitetuissa tuokioissa teemoina ovat liikunta, ravitsemus, alkoholi, tupakka, seksuaalisuus ja murrosikä. Teemoja käsitellään keskustellen sekä tuokion lopuksi pelataan yhdessä. (Hastrup 2013, 67–70.)

Koululla on keskeinen paikka lasten ja nuorten sosioemotionaalisten taitojen harjaanuttamisessa, sillä lapset ja nuoret viettävät suuren osan päivästänsä siellä. Koulu onkin idyllinen paikka opettaa näitä taitoja lapsille ja nuorille. Myös opettajat ja koulun muut aikuiset tarvitsevat työkaluja oppilaiden kohtaamiseen sekä luokan rauhoittamiseen. (Kuusela & Lintunen 2010, 119.) Kuusela (2005) on kehittänyt tutkimuksessaan ”Sinä ja minä”-kurssin, joka on integroitu liikuntatunneille. Kurssin tarkoituksena on oppilaiden ja opettajien sosioemotionaalisten taitojen kehittäminen. Liikuntatunneilla opettajat opettelivat käyttämään eläytyvää kuuntelua oppilaan kohtaamistilanteissa. Eläytyvässä kuuntelussa kuuntelija osoittaa puhujalle arvostusta ja hyväksyntää sekä lähettää puhujan viestin takaisin omin sanoin korjattavaksi. Esimerkiksi oppilaan tullessa kertomaan miksei hän voi osallistua liikuntatunnille tai miksi jokin tehtävä on vaikea, käytettiin eläytyvää kuuntelua. Tutkimuksessa ilmeni, että oppilaan tuntiessa tullessa kuulluksi,

oppilas usein ratkoi itse ongelmansa ja muutti käyttäytymistään positiivisemmaksi. (Kuusela 2005, Kuusela & Lintunen 2010, 120–124.)

Syrjäytymistä ehkäiseviä toimintamalleja on perusopetuksessa tällä hetkellä monia. Malleja ovat muun muassa joustava perusopetus (Jopo), kiusaamisenvastainen KiVa-kouluohjelma, lisäopetus ja nivelvaiheen yhteistyö. (Notkola ym. 2013, 108.) Lisäksi vuonna 2004 alkoi SYTYKE – hanke, joka syntyi Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitoksen koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemisen tutkimus- ja kehittämishankkeesta. Oppilaitosten toimintakulttuurin ja opettajien valmiudet ehkäistä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten syrjäytymistä olivat hankkeen tavoitteita. Hanke toteutettiin Hämeenlinnan alueella pilottikouluissa. Hankkeen myötä kouluille kehitettiin yksilöllisesti niille tarpeellisia toimintoja. Kouluilla esimerkiksi kehitettiin peruskoulun ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä sekä yrittäjyyskasvatusta peruskoulun alaluokilla. Perusopetuksen kaivatessa lisää resursseja sekä ammattikorkeakoulun oppilaiden hyötyessä konkreettista työelämän kanssa tehdyistä töistä, hyöty oli molemminpuolinen. Yhdellä pilottikouluista käytettiin yrittäjyyskasvatusta oppilaiden itsetunnon ja oman elämänhallinnan parantamiseen. Projekti toteutettiin yhteistyössä monien tahojen kuten paikallisen yrityksen sekä ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa. Ideana oli, että oppilaat valmistaisivat kertakäyttömukin myyntiin. Projektin puitteisiin liitettiin draamaa, kuvaamataittoa, kirjoittamista, historiaa, työpaikkaan tutustumista ynnä muuta sellaista. Kouluilla on pitkät perinteet kirjaoppimisesta ja muutokset tapahtuvat hitaasti. Tällä kehittämishankkeella pyrittiin aloittamaan koulukulttuurin muutos monipuolisempaa oppimiskulttuuria kohden. (Lehtonen 2008, 20–21, 32–42.)

6 YLÖJÄRVEN YHTENÄISKOULUN OPPILASHUOLTORYHMÄN NÄKEMYKSIÄ JA KOKEMUKSIA UDESTA OPPILAS- JA OPISKELIJA-HUOLTOLAISTA

Tässä luvussa esittelen teemahaastattelujen pohjalta tehtyjä sisällönanalyysin tuloksia. Tarkastelen tuloksia haastattelussa käyttämieni teemojen kautta sekä vastaan tutkimustehtävääni, joka oli esitellä Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemyksiä ja kokemuksia uudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista, keskittyen erityisesti yhteisöllisyyteen, osallisuuteen sekä varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn. Havainnollistaakseni tuloksia, olen ottanut mukaan suoria lainauksia haastateltavien kommentteista. Lainaukset on eroteltu toisistaan numeroimalla ne haastateltavien mukaan (H1, H2...H6).

6.1 Oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemyksiä pilottihankkeen alussa

Pilottikokeilu uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisista käytänteistä alkoi Ylöjärven Yhtenäiskoululla syksyllä 2013. Laki ei ollut tullut tällöin vielä voimaan. Hanketta toi Yhtenäiskoululle sen kuraattori, jonka johdolla alettiin miettiä uusia lain mukaisia käytänteitä ja niiden toteuttamista. Pääasiassa kokeiluihin osallistuivat oppilashuoltoryhmän jäsenet, joihin kuuluu koulusta riippuen oppilashuollon toteuttajia, kuten kuraattoreja, psykologeja, terveydenhoitajia, opinnonohjaajia, erityisopettajia ja rehtoreita. Näkemykset, joita tulen esittämään, ovat Ylöjärven Yhtenäiskoulun kuuden oppilashuoltoryhmän jäsenen ajatuksia ja kokemuksia laista.

Kysyessäni lakikokeilun aloitukseen liittyviä fiiliksiä, suhtautuminen oli suurimmaksi osaksi positiivista. Osa oppilashuoltoryhmän jäsenistä kuvaili olevansa jopa innoissaan päästessään lakikokeiluun sekä osa pohti, että lain mukaiset käytänteet olisi hyvä ottaa osaksi koulun toimintaa, vaikkei oppilas- ja opiskelijahuoltolaki toteutuisikaan. Osa koki kokeilun myös etuoikeudeksi ja toimintamalliksi, joka selkeyttäisi oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiskoululla oltiin oltu jo aikaisemmin tyytymättömiä silloiseen tilanteeseen ja jotkut toivoivat oppilashuollon käytänteisiin tarkennusta. Osa koki myös, että koska koulu oli suhteellisen uusi, koululle ei ollut ehtinyt vielä muodostua vahvoja pe-

rinteitä, joten lain oli helpompi tulla osaksi koulun toimintakulttuuria. Seuraavat suorat lainaukset kuvastavat oppilashuoltoryhmän jäsenten fiiliksiä lakikokeilun alussa:

Tämä uus laki sopi oikein hyvin tähän meidän jo aikasempaan työhön ja tämän koulun tarpeisiin eli nyt tuntu, että tämä on semmonen hyvä sapluuna semmonen hyvä malli, jonka pohjalta on hyvä jatkaa tässä koulussa tätä uuden lain mukasta toimintatavan kehittämistä. (H6.)

Mulla oli jo semmonen ajatus, että vaikei tää laiks tulis niin kyllä näin ois niinku järkevä toimia. (H2.)

Ennen lakikokeilua huolet liittyivät siihen, että laki toisi suuria muutoksia. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen kuvaili epäilleensä kaiken muuttumista ja muutoksen vaikeutta.

Ennakkokäsitykset ehkä liitty siihen että kaikki muuttuu ja vanhasta ei jää mitää ja se, että se voi olla vaikeeta se muutos. (H1.)

Osa oppilashuoltoryhmän jäsenistä taas koki, ettei laki loppujen lopuksi toisikaan niin suuria muutoksia. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen pohti, että työ tulisi laista huolimatta säilymään käytännössä silti melko samanlaisena.

Jo ennen lain tuloa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia käytänteitä Yhtenäiskoululta löytyi monia. Oppilashuoltoryhmän jäsenet kertoivat muun muassa KiVa-Koulusta, tukioppilastoiminnasta ja tarpeen mukaan järjestetyistä ryhmistä. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen muisteli, että heillä oli aikaisemmin ollut myös nyt lakiin kirjattuja laajennettuja sekä oppilaskohtaisia oppilashuoltoryhmiä.

Mä luulen et varmaan joka koulussa on ihan kauheesti semmosia, mitkä niinku ihan on kiva-koulu tai ne kiva-tunnit, mikä on ihan ehdottomasti sellanen. No kaikenlainen tukioppilastoiminta, erilaisia ryhmiä on järjestetty vähä nyt vaihdellen et aina tarpeen mukaan. (H2.)

Meillä oli jo sillon aikasemmin näitä oppilaskohtasia ohr-hommia ja muutaki ja isoissa puhuttiin muutaki ja meillä oli tällasia laajennettuja oppilashuoltoryhmiä jo ennen. (H3.)

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta painottaa yhteisöllisyyden korostamista kouluilla. Oppilashuoltoryhmän jäsenillä oli monenlaisia ajatuksia siitä, mitä lain tarkoittama yhteisöllisyys käytännössä tulisi olemaan. Jonkun mielestä se toi hyvän mahdollisuuden käytännön vaikuttamiseen ja tiedon saamiseen myös niistä, jotka eivät olleet huolen oppilaita. Joku koki, että yhteisöllinen oppilashuolto yhdisti monia koulussa tehtäviä asioita: työyhteisön hyvinvointia, suunnittelua sekä yhteistyötä. Joku toivoi, että yhteisöllinen oppilashuolto saisi kouluyhteisön jäsenet, niin oppilaat kuin henkilökunnankin, kehittämään koulua mahdollisimman monesta näkökulmasta niin, että koko koulun hyvinvointi paranisi.

Yhteisöllinen oppilashuolto nähtiin lähes pelkästään positiivisena asiana. Joku kertoi, että pohdintaa yhteisöllisyydestä on ollut koko ajan, mutta nyt lakiin tulleiden tarkennusten myötä yhteisöllistä oppilashuoltoa on helpompi toteuttaa konkreettisesti kouluilla. Saman henkilön mielestä yhteisöllinen oppilashuolto oli myös sitä, mitä kouluille oli toivottu. Joku koki, että vaikkei koskaan kaikkia ongelmia voida poistaa, yhteisöllisyyden ja ilmapiirin parantaminen toisi paremmat edellytykset siihen, että suurin osa oppilaista voi hyvin. Hänen mielestään koko kouluyhteisön hyvinvoinnin parantuminen vaikuttaa myös oppilaiden hyvinvointiin ja jos oppilas voi pahoin, niin turvallisessa yhteisössä uskalletaan myös hakea helpommin apua ongelmiin. Osa oppilashuoltoryhmästä koki, että aikaisemmin yhteisöllisyyden korostaminen oli jäänyt vähemmälle. Uuden lain myötä sitä saataisi lisättyä. Yhtenäiskoulu nähtiin myös hyvänä lähtökohtana yhteisöllisyydelle. Joku kuvaili, että jos saataisiin yhteisöllisyyden tunne jo ensimmäiseltä luokalta lähtien alkuun ja vietyä se yhdeksännelle luokalle asti, koulusta tulisi parempi yhteisö. Joku koki, että yhteisöllisyyttä kehittämällä, koulusta voitaisiin saada oman näköinen viihtyisä paikka, jonne oppilaiden olisi mukava tulla. Yhteisöllisyyden korostaminen haastoi jonkun mielestä koulun myös pohtimaan, millainen on hyvä yhteisö. Yhteisöllisyyttä kuvailtiin seuraavanlaisesti:

Itse asiassa kyllä niin näen sen toimivana ja ennen kaikkea juuri se, että kun tämä oppilashuoltotyö on tämmöstä verkostotyötä, tiimityötä ja niin se antaa meille paljon paremmat edellytykset tehdä tätä työtä on nämä tarvittavat tarkennukset tullu. (H6.)

No uskon, että se varmasti tätä koulua ja nimenomaan tätä yhteisönä, saataisiin semmosia tapoja toimia, että tästä tulis semmonen meidän koulun näkönen, mihin sitte myös oppilaat pääsee vaikuttaan ja toivottavasti myös tulis semmonen viihtysä paikka, minne oppilaiden olis kiva tulla. (H5.)

Haasteeksi yhteisöllisyyden toteutumiselle nähtiin se, että eri kouluissa yhteisöllisyys oli käsitetty eri tavoin. Eräs haastateltava pelkäsi sitä, että yksittäisten oppilaiden ongelmien hoitaminen kärsisi yhteisöllisyyden korostuessa. Joku haastateltavista koki, että iso koulu toi myös omat ongelmansa pohtiessaan kuinka koko kouluyhteisö saataisiin mukaan. Osan mielestä yhteisölliset käytännöt olivat hyvin yhdistelty laissa, mutta käytännön toteutus oli vielä epäselvää. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen näki yhteisöllisyyden toteutumisen haasteeksi sen, ettei yhteisöllistä oppilashuoltoa nähtäisi suoraan vain oppilashuoltoryhmän toimintana. Hänestä oppilashuoltoryhmä tulisi nähdä enemmänkin yhteisöllisen oppilashuollon koordinoimisessa ja tärkeää olisi, että kaikki kouluyhteisön jäsenet saisivat osallistua yhteisöllisyyden toteutumiseen. Haasteita kuvailtiin muun muassa näin:

Onhan se totta kun on iso koulu ja iso laiva kääntyy hitaasti ja niin paljon asioita eli täytyy vaan antaa aikaa kaikille näillä muutoksille, että ne ei tapahdu hetkessä eikä kahdessa. (H6.)

Se on semmonen niinku oivallus ja se pitäis kaikkien meidän työntekijöiden jotenkin niinku ymmärtää ja oivaltaa, että se yhteisöllisyys tarkoittaa sitä kaikkea eikä vaan sitä yhtä oppilashuoltoryhmän toimintaa ja käyttää sitä ryhmää hyödyks siinä jollain lailla. (H2.)

Yhtenäiskoululla kokeiltiin lukuvuonna 2013–2014 yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaa ja siihen oltiin tyytyväisiä. Oppilashuoltoryhmän jäsenet kokivat, että yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä oli tuonut rytmiä ja ennakoitavuutta asioiden käsittelyyn. Yhteisöllistä oppilashuoltoa varten oli Yhtenäiskoululla luotu myös vuosikello (josta malli liitteessä 3), johon oli laitettu ylös mitä yhteisöllistä toimintaa missäkin kohtaa vuotta toteutettaisiin. Eräs haastateltavista kertoi, että hänen mielestään näiden suunnitelmien pohjalta yhteistyön tekeminen ja asioiden käsittely helpottui. Yhteisöllistä oppilashuoltoryhmän toimintaa kuvailtiin seuraavanlaisesti:

Se on tullu myöskin selkeesti se rytmi, että tässä käsitellään niitä yhteisöllisiä asioita ja tässä sitten tätä tätä tätä, et se on sillai et on pystyny aina etukäteen vähän miettiin, että mitä siellä sitten seuraavaks käsitellään. Se ei oo vaan menny isossa ryhmässä niitten yksittäisten oppilaiden asioihin, että se on varmaan se kaikista paras on ollu se yhteisöllinen puoli. (H5.)

Se [yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä] on ollu kerran kuussa. Ni siellä jotenki esimerkiksi käsitelty luokkatasoja esimerkiksi niinkun sillai yhteisöllisesti. Ei siis käsitellä niitten luokkien oppilaita vaan esim kutosluokkia sillai niinku kokonaisuutena. Niin se on musta ollu tosi toimivaa ja samoin sitte jotai kouluterveyskyselyä käsitelty. (H2.)

6.3 Yksilöllinen oppilashuolto

Yksilöllisessä oppilashuollossa haastateltavia puhuttivat muun muassa aikarajat kuraattorin ja psykologin vastaanotolle, resurssit, monialaisen asiantuntijaryhmän toiminta sekä salassapitosäännökset. Aikarajoilla tarkoitan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa mainittuja aikoja, joiden sisällä pitää oppilaan päästä viimeistään kuraattorin ja psykologin vastaanotolle. Aikarajat nähtiin positiivisena asiana, mutta niiden toteuttaminen nähtiin haasteeksi. Osa koki, ettei tämänhetkisillä resursseilla ollut mitenkään mahdollista noudattaa laissa määrättyjä aikarajoja. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen pohti, ettei tällaisella henkilökuntamäärällä ollut mahdollista lisätä sekä yksittäisten oppilaitten pääsyä vastaanotoille että panostaa yhteisöllisyyteen.

Monialaisen asiantuntijaryhmän toiminta koettiin järkeväksi. Erään oppilashuoltoryhmän jäsenen mielestä oli hyvä, ettei aikaa käytetty enää turhaan oppilaitten läpikäymiseen, vaan kerättiin porukka yhden oppilaan ympärille. Tämä oli mahdollistanut hänestä myös sen, että kun isompi porukka oli kerätty oikea-aikaisesti oppilaan ympärille, apu oli tullut tarpeeksi ajoissa. Jonkun mielestä ihmisiä oli kuitenkin ollut välillä liikaa. Haastetta tuottivat monialaiseen asiantuntijaryhmään kuitenkin vielä käytännöt ja aika. Osa koki, ettei tällaisia ryhmiä ollut ajan ja ryhmään kutsutun suuren henkilömäärän puolesta mahdollista järjestää kovin usein. Yhteistä sopivaa aikaa oli näin vaikeampi välillä järjestää. Eräs oppilashuoltoryhmästä kertoi, että vielä ei ollut täysin selvää kuka kutsui monialaisen asiantuntijaryhmän koolle ja keitä siihen loppujen lopuksi pitäisi kuulua. Keskustelua aiheutti lisäksi oma rooli ryhmissä. Joku pohti, voisiko hän itse

kieltäytyä ryhmään osallistumisesta, jos koki, ettei hänestä ollut hyötyä oppilaalle. Toinen taas mietti, mihin kaikkeen hänen pitäisi osallistua, jotta pääsisi vaikuttamaan asioihin. Ajatukset monialaisesta asiantuntijaryhmästä olivat muun muassa seuraavanlaisia:

Joittenkin yksittäisten oppilaiden kohdalla se oikea-aikaisuus et on oikeella ajalla isommalla porukalla päästy puuttumaan asioihin. On ollu joku oppilaspalaveri ja opettaja on kutsunu koolle tämän oppilaan asian ympärille henkilökuntaa oikea-aikaisesti, sopivan ajoissa. Tosi upeaa mun katsantokannastani.(H1.)

Se lisää sitä työtä, kun on niitä palavereita, yksilökäyntejä ja kokoontumisia. Tulee varmasti lisää niin, että mistä sitten pitää karsia, kun jostain muusta työstä, että niihin sit pääsee mukaan niihin kokoontumisiin. (H4.)

Salassapitoasioihin liittyen oppilashuoltoryhmän jäsenillä oli monenlaisia mielipiteitä ja käsityksiä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki erottaa opetuksen järjestämiseen liittyvät ja oppilashuoltoon liittyvät salassapitoasiat. Osa oppilashuoltoryhmästä koki tämän hankalaksi. Jonkun mielestä ne oli vaikea erottaa, koska ne usein nivoutuivat yhteen. Joku taas koki, että oli erittäin oleellista osata erottaa nämä salassapitosäännökset.

Se [salassapitosäännökset] on ehkä se mikä nyt aiheuttaa sitä semmosta jotenki sitä semmosta hankaluutta ihmisten mielessä, et ku et miten ne nyt muka voi erottaa, mut musta se on taas aikasemmonen oleellinen juttu et ne täytyy pystyä erottamaan et se on syytäki aiheuttaa vähän ahdistusta, jos niitä ei pysty erottamaan. (H2.)

Salassapitosäännöksistä oli myös erilaisia tulkintoja. Joku koki niitten kiristyvän entisestään, kun taas jonkun mielestä tiedonvaihto-oikeus lisääntyi.

Kenen kanssa voi keskustella ja mistä asioista. Se on selvitetävä ihan niinku joka kerta, mitä saa sanoa kellekin, ja varmasti täytyy kirjata todella paljon, mitä on sovittu ja kuka on ollu paikalla. Salassapitohan on nyttekin jo aika kova. (H3.)

No se musta varmaan se, mikä on jääny niinku pimentoon mun mielestä kouluilta tai mitä ei oo hoksattu, että tähän että meillä niinku lisääntyy se

tiedonvaihto-oikeus tavallaan, että me saadaan sen asiantuntijaryhmän sisällä vaihtaa niitä tietoja enemmän mitä me ollaan saatu tähän asti. (H2.)

Tarkentuneet salassapitosäännökset koettiin kuitenkin hyväksi asiaksi. Salassapidon koettiin selkiytyneen sekä painottavan sitä, ettei kaikkein tarvitse tietää kaikkea.

Se on muuttanu ja jollain tapaa se on tarkentanu juuri tätä yhteistyötä ja salassapitoasiat, ne on selkiintyny ihan selkeesti todella. (H6.)

6.4 Oppilaan ja huoltajan osallisuus

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki painottaa oppilaan ja huoltajan osallisuutta. Oppilashuoltoryhmän jäsenet näkivät tämän suurimmaksi osaksi hyvänä asiana, mutta myös haasteita aiheuttavana. Oppilaiden osallisuus nähtiin oppilasta motivoivana asiana. Erään oppilashuoltoryhmän jäsenen mielestä laki oli myös selkeyttänyt käytäntöjä: jos oppilas tai perhe ei halunnut ottaa apua vastaan, heitä ei voitu pakottaa sitä ottamaan. Yksi oppilashuoltoryhmän jäsen pohti, että paljon on ennen tehty turhaa työtä oppilaan ja perheen auttamiseksi, vaikka he eivät selkeästi ole apua kaivanneet. Usein suuri työ on mennyt hukkaan, koska perhe ei ole ollut valmis ottamaan apua. Hänestä turha työ olisi voitu käyttää sellaiseen auttamiseen, jossa apua halutaan tai keskitytty ennaltaehkäisevään työhön.

Me ollaan sitä täällä oikeesti pohdittu niin oikein mietitty, et kuinka paljon me ollaan käytetty aikaa semmoseen niin sanottuun pakkoauttamiseen. Kaikki viranomaset tässä meitä on ollu hirveesti ja me ollaan yritetty sitä väkisin auttaa jotakin oppilasta tai perhettä, joka ei oo sitä apua halunnu ja loppujen lopuks siitä ei oo ollu mitään hyötyä, se on menny ihan täysin hukkaan se meidän työ. (H2.)

Oppilaan ja huoltajan itsemääräämisoikeuden nähtiin myös lisäävän avoimuutta kodin ja koulun välillä, jolloin asioiden hoidosta tuli helpompaa. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen kuvaili oppilaan ja perheen osallisuutta edellytykseksi työn tehokkuudelle. Toinen oppilashuoltoryhmään kuuluva painotti myös sitä, että meidän aikuisten on vaikea näh-

dä miten lapset ja nuoret näkevät asiat ja sen vuoksi heitä olisikin tärkeä ottaa mukaan työskentelyyn. Seuraavissa kommentteissa esiintyy osallisuuden tärkeys.

Ennen kaikkea juuri tää osallisuus eli nää niinkun oppilaiden, opiskelijoiden perheiden lupa ja heidän mukaan mennään ja heidän päätösten perusteella niinkun jatketaan sitten työtä, että mun mielestä se on tehokkaampaa niin, että opiskelijaperhe on niinkun suhtautuu positiivisesti ja on hyvin aktiivinen osapuoli sitten näissä asioissa oppilashuoltotyötä niinkun silmällä pitäen. (H6.)

Että mikä on niinku ihmisten mielestä semmonen asia mitä tulis parantaa, että aika vaikeehan sitä voi olla välillä mieltä esimerkiksi mejän aikuisten sitä, kuinka noi nuoret ja lapset näkee ne asiat ja on tärkeetä, että otetaan muun muassa myös heitä mukaan niihin asioiden kehittelyyn. (H4.)

Monialaisessa asiantuntijaryhmässä oppilaalla on oikeus päättää kehitystasonsa mukaan, keitä ryhmään saa tulla. Tämä koettiin hyväksi asiaksi. Yhden oppilashuoltoryhmän jäsenen mielestä oppilaan sitoutuminen paranee, kun hän itse saa päättää keitä ryhmään tulee. Oppilas voi näin valita ne aikuiset, joihin hän eniten luottaa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on myös kirjattu, että oppilas voi kieltää huoltajaa tulemasta monialaiseen asiantuntijaryhmään. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen pohti sen olevan kuitenkin melko harvinaista ja jos näin tapahtuu, taustalla on usein hyvä syy.

Tietysti se, että oppilas voi kieltää niinkun vanhempien osallistumisen näihin palavereihin, mutta jollakin tapaa on semmonen tuntuma, että se on aika harvinaista ja jotenkin ajattelen, että kuitenkin ajattelen ettei se oppilas ihan turhaan ja jonkun pienen perustelun tai perusteen takia niin tee, että kyllä siinä tietysti jonkinlainen semmonen ongelma taustalla on ja onhan se tietysti jonkunlainen viesti, että missä mennään ja taas sitten kun mieltii, että ottaa sen viestin vastaan ja sitten mietitään, että mikä se ratkasu voisi sitten olla. (H6.)

Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen näki kuitenkin vaarana sen, että oppilaan ja huoltajan suostumus voitaisiin saada niin, ettei heillä ollut mahdollisuutta kieltäytyä tai vaikuttaa asiaan oikeasti. Osa koki oppilaan osallisuuden myös haasteeksi. Jotkut oppilashuoltoryhmän jäsenet pohtivat, mitä sitten tehtäisiin, jos oppilas tai perhe kieltäytyykin otta-

masta apua vastaan. Osa koki, että sosiaalitoimen apua tarvittaisiin enemmän jatkossa. Haasteita pohdittiin muun muassa näin:

Se on tietysti sit se haaste et miten, kun siellä on se oppilaskin niin vahvasti mukana. Siellä on se haaste osuus. (H3.)

Ainoo sitten se tulee varmaan jonkin verran kuormittaaan, että jos on näitä huoltajia, jotka kieltäytyy ja pakko on kuitenkin asioille jotakin tehdä niin varmaan sosiaalitoimi tulee sitten työllistyyn enemmän. (H5.)

Oppilaan ja huoltajien osallisuuden toteuttaminen yksilökohtaisessa oppilashuollossa nähtiin kuitenkin helpommin toteutettavaksi kuin yhteisöllisessä oppilashuollossa. Osa oppilashuoltoryhmästä kertoi, että oli jo tähänkin saakka ottanut aina huoltajan mukaan työskentelyyn alusta alkaen. Oppilaan osallisuus sen sijaan ei vielä ollut niin paljoa korostunut.

Mehän tehdään nyt jo kaikissa asioissa tää, kaikki tehdään niinku huoltajien kanssa yhteistyössä, mut uutena tässä ehkä se, että tässä on hyvää et jatkossa pitää välittömästi olla jokaisen, ettei voi enää opettajakaan miettiä et pitääkö soittaa kotiin, et jatkossa on soitettava. (H3.)

Sen sijaan eräs oppilashuoltoryhmän jäsen koki, että vaikeampi oli saada oppilaiden ja huoltajien osallisuus toteutumaan yhteisöllisessä oppilashuollossa:

Yksilöllisessä oppilashuollossa ni varmaan niinku aika jouhevasti sillai itsestään selvästi tulee huomioitua, mut se yhteisöllinen on sitte toinen juttu. Et ku sielläki pitäis se koko yhteisön hyvinvointi niinku sen parantamiseen ja kehittämiseen saada ne oppilaat ja huoltajat osallisiks, et kuinka se sit käytännössä. Jääks se vaan semmoseks puheeks et toteutetaanko se oikeesti jotenkin. Se ois kyllä tärkeä et se tulis sit oikeesti jotenki käytäntöön asti. (H2.)

Yhtenäiskoululla oli oppilaan osallisuuden parantamiseksi kokeiltu viime lukukaudella kouluterveyskyselyn läpikäymistä yhdessä oppilaiden kanssa. Kouluterveyskyselyn pohjalta oppilaat saivat kertoa huolenaiheitaan ja ehdottaa parannusehdotuksia kouluun. Oppilaiden ehdotukset käytiin läpi yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoontumisessa,

johon oppilaiden edustajat tulivat kertomaan kommenttinsa. Oppilashuoltoryhmän jäsenet näkivät tämän positiiviseksi ja hyödylliseksi. Nyt syksyllä 2014 rehtori oli ottanut tavoitteeksi tarttua näihin oppilaiden parannusehdotuksiin ja ne kirjattiin koulun tavoitteisiin.

Sit mun mielestä oppilaan mielipiteen mukaanotto ollu tosi hyvä eli kun oli näitä terveystarkastuksia niitä käyty läpi ja kun oppilaat kommentoi näitä ja parannusehdotuksia ja muita kommentteja. Ne oli tosi arvokkaita mun mielestä ne oppilaiden kommentit. (H1.)

Yksilöllisessä oppilashuollossa huoltajien osallisuutta oli korostettu jo viime lukukaudella, mutta yhteisölliseen oppilashuoltoon heitä ei vielä ollut otettu osallisiksi. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen mainitsi muun muassa vanhempien vastuuttamisen korostamisen oppilaan poissaolojen kohdalla. Yhteisölliseen oppilashuoltoon oli kuitenkin tarkoitus ottaa seuraavana lukuvuonna huoltajien edustajia samalla tapaa kuin oppilaita viime lukuvuonna 2013–2014.

Yksi opettajistahan on tämmönen yhteyshenkilö vanhempainyhdistykseen päin ja nythän on tietysti mietitty, että tähän yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön olis sitten myös huoltajien edustaja tulossa mukaan. (H6.)

6.5 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on muuttaa koulun oppilashuoltoa ennaltaehkäisevämpään suuntaan sekä lisätä varhaista puuttumista. Oppilashuoltoryhmän jäsenet näkivät tämän tukevan heidän työtään. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen pohti, että kun laki jakaa vastuun kaikille toimijoille, niin se edellyttää kaikkia puuttumaan mahdollisimman varhain ongelmiin. Oppilashuoltoryhmän jäsen epäili, että tätä kautta ennaltaehkäisevä ote voi pikku hiljaa alkaa levittyä kouluun. Oppilashuoltoryhmän jäsenet kokivat, että varhaisella puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä saadaan oikeasti positiivisia vaikutuksia aikaan. Vaikka ennaltaehkäisevässä työssä yleensä vaikutuksien näkymisellä voi kestää kauan, niin joku oppilashuoltoryhmästä koki, että niillä pystyi olemaan myös nopeampia vaikutuksia esimerkiksi kun kysytään asioita suoraan oppilailta ja vanhemmilta.

Tukee tosi hyvin tätä meidän työtä, tartutaan asiaan mahdollisimman aikasin ja silloin kun ne asiat on vielä pieniä. (H6.)

Haasteeksi nähtiin kuitenkin pitkään kouluissa vallalla ollut korjaavaan oppilashuoltoon painottunut kulttuuri sekä se, että kouluissa on paljon moniongelmaisia oppilaita. Osa oppilashuoltoryhmästä näki, että kaksi rinnakkaista järjestelmää tulisivat vielä pitkään kulkemaan rinnakkain kouluissa. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen totesikin, ettei ennaltaehkäisevään puoleen voida siirtyä täysin, koska oppilaita ongelmineen ovat koulut täynnä ja heitä ei voi sivuuttaa. Toinen oppilashuoltoryhmän jäsen pohti, että tarvitaan lisää aikaa ja resursseja, jotta molempiin korjaavaan ja ennaltaehkäisevään työhön voidaan panostaa.

Varmaan ne [ennaltaehkäisevä ja korjaava työ] kulkee pitkän aikaa ja varmaan aina jotenkin, että ei niinku kaikkee pysty ennakoimaan mitenkään. (H5.)

Lukuvuonna 2013–2014 Yhtenäiskoululle oli laadittu toimintamallit varhaiseen puuttumiseen. Toimintamallit sisälsivät tarkat ohjeet, miten missäkin tilanteessa kuuluisi toimia oppilaan auttamiseksi. Liitteessä neljä on esimerkki Kun huoli herää – toimintamallista. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen näki näillä malleilla olevan vaikutusta varhaisempaan puuttumiseen. Hänestä ne antoivat tukea ja rohkaisua toimia mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Mä aattelin sillä tavalla, et kun on selkeet toimintamallit, niin se rohkasee kutakin meistä toimimaan ja mahdollisimman aikasessa vaiheessa eli on ja eli on se toimintamalli, mitä me tehdään ja myös se tuki ja rohkaisu, että me uskalletaan lähteä sitten liikkeelle. (H6.)

6.6 Kuraattorin tarkentuneet pätevyysvaatimukset

Kysyessäni oppilashuoltoryhmän jäseniltä kuraattorin tarkentuneista pätevyysvaatimuksista ja ajatuksista sosionomin toimimisesta kuraattorin virassa, sain paljon vastauksia, ettei sosionomin koulutusta tunnettu. Osalla oppilashuoltoryhmästä oli kokemuksia vain

yhdestä kuraattorista, jolloin tieto rajoittui tähän. Kuraattorin työ nähtiin nykyisellään vaativaksi ja joku oppilashuoltoryhmästä koki, ettei koulutustason laskeminen ollut hyvä asia.

Mä en hirveen hyvin tunne sosionomeja tai tunnen joitakin, mut he on eri töissä ja mä en tiedä teidän koulutuksesta. (H1.)

Mikä on kuraattorin toimenkuva eli nykyinen toimenkuva on aika vaativa eli se, että koulutustasoo ei kovin paljon sais vähentää tai heikentää. Yhteiskunnassa on nyt vähän semmonen vaarallinen näkemys, että vähemmän koulutusta ja nopeemmin töihin, ja et kyllä ne töissä oppii, et kun on aika isoista asioista kysymys. (H3.)

Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen piti koulutusta tärkeämpänä kuraattorina työskentelevän ihmistyyppiä ja oppilaan kohtaamisen taitoja. Jonkun mielestä kohta kuraattorin pätevyysvaatimuksista oli tehty lakiin liian kiireellisesti ja hän kaipasi selitystä kuraattorin ja vastaavan kuraattorin nimikkeiden eroista. Nyt Talentia on julkaissut määrittelyt vastaavan kuraattorin ja kuraattorin nimikkeistä. Moni oppilashuoltoryhmästä toivoi työparia vastaava kuraattori- kuraattori koululle eli sosiaalityöntekijä-sosionomi- työparia. Tätä pidettiin ihanteellisena tilanteena. Kuraattorin työ nähtiin myös melko yksinäiseksi, ja eräs oppilashuoltoryhmän jäsen näkikin työparien olevan ratkaisuna tähän. Käytännössä sen ei kuitenkaan rahan takia uskottu onnistuvan, vaan kuraattoreina nähtiin tulevaisuudessa olevan sekä sosiaalityöntekijöitä ja kuraattoreita eri kouluilla.

Jossain Talentian noissa linjauksissa suosituksissa jossain oli, että periaatteessa koululla pitäis olla vastaava kuraattori-kuraattori-työpari eli sosiaalityöntekijä-sosionomi-työpari ja se nyt on aivan ihanne työtilanne, jos se nyt näin menis et se ois tosi toimiva varmasti, mutta onhan se nyt totuus ettei se käytännössä, eihän millään kouluilla tuu nyt sillai menemään se. (H2.)

Sitte se, että kuraattorin työ on aika yksinäistä nykyisellään, et toivottavasti se muuttuu sillä tavalla et tulee työpareja tai vastaavaa jollonka vois olla eritasosia niinku koulutuksen eritasosia toimia. (H3.)

6.7 Yhteenvetoa oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemyksistä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tuomat uudistukset ja painotukset nähtiin suureksi osaksi hyvinä asioina. Yhtenäiskoululla oli ollut jo aikaisemmin toivetta muutokseen ja käytäntöjen selkiytymiseen. Laki toi koululle oppilashuoltoryhmän kaipaamia uudistuksia. Yhteisöllisyyden, oppilaan ja huoltajan osallisuuden sekä ennaltaehkäisyn korostaminen nähtiin suureksi osaksi hyvinä asioina. Erään oppilashuoltoryhmän jäsenen sanoin:

Muutoksessa on hyvää aina se, et joutuu miettimään ihan oikeesti et ei voi vaan vanhalla rutiinilla, vaan täytyy ajatella, et miksi jotain tehdään. (H3.)

Oppilashuoltoryhmän jäsenten kokemat haasteet liittyivät lähinnä lain tuomiin aikarajoihin, resurssien riittämättömyyteen ja lain tulkinnanvaraisuuteen. Osa koki, ettei nykyisillä resursseilla ollut mahdollista muuttaa toimintaa ennaltaehkäisevään suuntaan. Joku koki myös kahden lain toteuttamisen aiheuttaman päällekkäisyyden vaikeuttavan kokeilua oppilashuoltoryhmien osalta. Osan mielestä laki sisälsi tulkinnanvaraisuutta ja oli vaikeaselkoinen. Lain ymmärtämiseksi koettiin tarvittavan koulutusta. Haasteita kuvailtiin seuraavanlaisesti:

Haaste on sama kun aina ennenkin eli resurssien riittäminen, onko meillä henkilökuntaa onko meillä rahaa. (H3.)

Jos ihan niinku lakina ajattelee, niin et ku on noita koulutuksia käyny niin huomaa et siinä laissa sinällään on aika paljon semmosta tulkinnanvaraisuutta ja semmosia joitain yksityiskohtia, jotka on niinku epäselviä. (H2.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain koettiin selkeyttäneen oppilashuoltoryhmän toimintaa. Eräs oppilashuoltoryhmän jäsen kuvaili, että oppilashuoltoryhmä ei ole mikään paikka jonne heitellään ongelmia, kun ei muuta keksitä ja siellä oletetaan, että niille pitäisi keksiä ratkaisuja. Hän toivoi myös, että tämä ymmärrys tulisi koko koulun tietoisuuteen. Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsenet kokivat kuitenkin saaneensa tutustua lakiin melko neutraalisti verrattuna muualle.

Ymmärtää ehkä sen, että loppujen lopuks ei niin hirveen moni asia muutu eikä se oo niin suuri se muutos. Kun sitten jossain kun jossain muualla

keskustelee asiasta niin tuntuu, että on saanu aika neutraalisti lähestyä tätä asiaa. (H5.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oppilashuoltoryhmän jäsenten ajatukset oppilas- ja opiskelijahuoltolaista olivat suurelta osin positiivisia. Haasteeksi koettiin lähinnä resurssien; rahan ja ajan riittäminen. Muutos yhteisölliseen, ennaltaehkäisevään ja osallistavampaan koulukulttuuriin koettiin hyväksi. Koin, että oppilashuoltoryhmän jäsenet olivat tyytyväisiä lakiin myös sen velvoittavuuden ja oppilashuoltokäytäntöjen selkeytymisen vuoksi. Vastauksissa esiintyi josain määrin erilaisia näkemyksiä siitä, miten laki ymmärrettiin tietyiltä kohdilta. Tässä tulee esiin lain monitulkintaisuus ja vaikeaselkoisuus, jota varten tarvitaan koulutusta laista ja ehkä myös käytännön ohjeita. Haastattelutuloksissa ilmeni myös Yhtenäiskoululla tehtyjä käytännön kokeiluja lain mukaisesta oppilashuollosta. Oppilashuoltoryhmän jäsenet olivat kokeneet ne erittäin onnistuneiksi. Ollessani kuraattoriharjoittelussa Ylöjärven Yhtenäiskoululla yhteisöllisen oppilashuollon käytänteitä kokeiltiin parhailaan ja pääsin osallistumaan yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään. Olen samaa mieltä oppilashuoltoryhmän kanssa, että toiminta oli onnistunutta. Koin myös, että kouluterveyskyselyjen käsittelyssä oppilaat otettiin aidosti osallisiksi.

Yhteisöllisyydellä nähdään olevan edellisten tutkimusten perusteella paljon positiivisia puolia muun muassa oppilaiden hyvinvointiin, itsetuntoon ja myöhemmin elämässä selviytymiseen liittyen. Yhteiskunnan koetaan muuttuneen niin, ettei yhteisöjä, joihin kasvetaan enää ole, vaan lapsille täytyy nykyään opettaa yhteisötaitoja. Koulu on tähän idyllinen paikka. Opinnäytetyöni tutkimukseen osallistuneet oppilashuoltoryhmän jäsenet olivat selkeästi kaivanneet yhteisöllisyyttä kouluihin. He kokivat yhteisöllisyyden tuovan samanlaisia hyviä puolia niin kuin aiheesta tehdyt tutkimukset, kuten oppilaiden hyvinvoinnin ja kouluviihtyvyyden parantumista. Yhteisöllisyydestä tehdyissä aiemmissä tutkimuksissa yhteisöllisyyden vaaraksi koettiin pinnallinen yhteisöllisyys. Uskon, että tämä on uhkana myös nyt vaikka laki edellyttää yhteisöllisyyttä. Toivottavasti yhteisöllisyys ei jää vain puheeksi, vaan koulut alkavat toteuttaa toimia aidon yhteisöllisyyden saavuttamiseksi.

Osallisuudella on nähty monien tutkimusten valossa olevan positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Sen on muun muassa koettu parantavan nuorten itsetuntoa sekä lisäävän halua vaikuttaa omiin asioihinsa. Erityisesti lapsille ja nuorille, joiden kotiolot ovat vaikeat, osallisuudella on todettu olevan suuri merkitys. Tutkimukset ovat

myös osoittaneet vanhempien osallisuuden merkityksen lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Heidän osallisuutensa merkitys näkyy esimerkiksi lapsen parempana yksilöllisenä ymmärtämisenä sekä turvaverkkojen laajenemisella. Kodin ja koulun yhteinen tuki on lasta tukeva myönteinen voimavara. Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsenet kokivat oppilaiden ja heidän huoltajiensa osallisuuden pääosin hyväksi asiaksi. He näkivät osallisuuden muun muassa lisäävän avoimuutta, oppilaan sitoutumista ja motivaatiota työskentelyyn sekä tekevän työskentelystä tehokkaampaa. Toisin kuin tutkimuksissa, oppilashuoltoryhmän jäsenet eivät aina nähneet oppilaan osallisuutta pelkkänä hyvänä asiana, vaan sen koettiin tuovan myös haasteita. Haasteet liittyivät oppilaan itsemääräämisoikeuteen, jonka pelättiin johtavan siihen, että oppilas kieltäisi avun tarpeen vaikka sitä tarvitsisikin.

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäksi myös varhainen tuki ja ennaltaehkäisy näyttävät tutkimuksissa tuovan positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kun tuki tulee tarpeeksi aikaisin, auttaminen on helpompaa. Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän jäsenet näkivät myös ennaltaehkäisyllä ja varhaisella tuella olevan mahdollisuuksia saada hyvää aikaan. He kokivat, että nyt kun ennaltaehkäisyä painotetaan laissa, se saa koulun henkilökunnan tarttumaan ongelmiin helpommin ja aikaisemmin. Oppilashuoltoryhmän jäsenet kuitenkin uskoivat, ettei koulukulttuuri ole heti muuttumassa ennaltaehkäiseväksi, koska kouluissa on tällä hetkellä niin paljon oppilaita, joilla on monia ongelmia. Uhkana on, että käytettävissä olevat voimavarat menevät edelleen korjaaviin toimenpiteisiin.

Kaikkien näiden oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteiden on tarkoitus parantaa lapsen, nuoren ja koko kouluyhteisön hyvinvointia. Hyvinvoinnin parantamisella taas pyritään luomaan nuorelle hyvät edellytykset tulevaisuutta varten sekä ehkäisemään heidän syrjäytymistään. Suunnitelmat kuulostavat paperilla hyviltä, mutta kysymys kuuluu tulevatko ne käytäntöön. Monia hyviä tutkimuksia ja hankkeita on tehty osoittamaan yhteisöllisyyden, osallisuuden ja ennaltaehkäisyn tarve. Kuitenkaan hankkeet eivät ole levinneet laajalle tai ne ovat loppuneet kokeilun jälkeen. Resurssien puuttumisella perustellaan usein sitä, miksi jotain asiaa ei tehdä. Onko tämä kuitenkin todellinen syy? Resurssit tuskin tulevat lisääntymään valtiontalouden tämän hetkessä tilanteessa. Järkevää olisikin alkaa pohtia resurssien uudelleen käyttöä, jossa keskeisenä uudistajana ovat oppilaitosten johto ja kuntien opetustoimesta vastaavat tahot. Vaikka monet tutkimukset ovat myös osoittaneet, kuinka ennaltaehkäisy tuottaa parempia tuloksia ja on

tehokkaampaa, se on myös halvempaa yhteiskunnalle. Syrjäytyneet nuoret ja heidän auttamisensa tulevat huomattavasti kalliimmiksi kuin koulujen panostus yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja ennaltaehkäisyyn.

Lapset ja nuoret voivat pahoin kouluissa ja surullisia tapauksia sekä äärimmäisyyksiä sattuu liian usein. Viimeisimpänä Utsjoen koulun puukotus, jossa toinen oppilas puukotti toisen lukiossa 24.10.2014. Puukotettu oppilas kuoli sairaalassa saamiinsa vakaaviin vammoihin. OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkanen on ottanut kantaa tapahtuneeseen. Luukkasan mielestä kouluilla ei ole tarpeeksi psykologeja ja kuraattoreita, jotta oppilaiden pahoinvointiin voitaisiin puuttua. Luukkanen myös kokee, että vaikka tilanteen piti parantua oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä, laki ei ole vielä tuonut muutoksia. (OAJ: Häirikköoppilaita ei...2014.) Toivotaan, että viimein tämän tapauksen myötä kouluihin saadaan tarpeeksi psykologeja ja kuraattoreita.

Miten sitten voisimme saada nämä lain hienot ajatukset ja hankkeiden käytännöt kaikkiin Suomen kouluihin? Uskon, että oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tekee osansa velvoittaessaan kouluja, mutta lisäksi tarvitaan yleistä asennemuutosta. Toivon, että tämän opinnäytetyön oppilashuoltoryhmän positiiviset näkemykset ja kokemukset ovat osaltaan tuomassa tietoisuutta muille kouluille. Koko koulua tarvitaan mukaan yhteisöllisen, osallisen ja ennaltaehkäisevän koulukulttuuriin luomiseen. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että rangaistuksien sijaan positiivisella ilmapiirillä ja tukemisella saadaan parempia tuloksia aikaan. Tärkeää oppilaiden hyvinvoinnin kannalta olisikin luoda koulusta positiivinen ympäristö, joka tukee ja kannustaa lapsia ja nuoria heidän kokemisensa haasteissa.

Näkisin, että kuraattori sosiaalialan ammattilaisena on keskeisessä asemassa tuodessaan yhteisöllisyyden, osallisuuden ja ennaltaehkäisyn arvoja koululle. Kuraattori voi toimia tiedon ja kokeilujen tuojana tiimityössä muun henkilökunnan kanssa. Kuraattorilla on mahdollisuus olla myös keskeisessä asemassa organisoidessaan erilaisia tempauksia muun muassa yhteisöllisyyden lisäämiseksi yhdessä koulun muun henkilökunnan ja oppilaiden kanssa. Kuraattori on nähty tähän asti pääsääntöisesti yksilöllisen oppilashuollon toteuttajana. Uuden lain myötä työnkuvaa tulisi laajentaa myös yhteisölliseen oppilashuoltoon, josta sosiaalialan ammattilaisilla löytyy osaamista. Erityisesti sosionomien sosiaalipedagoginen osaaminen kannattaa ottaa huomioon.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli esitellä Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän näkemyksiä ja kokemuksia uudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista, keskittyen erityisesti lain yhteisöllisyys, osallisuus ja ennaltaehkäisy näkökulmiin. Yhtenäiskoululla oli ennen lain voimaantuloa pohdittu ja kokeiltu lakiin liittyviä käytäntöjä lukuvuonna 2013–2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on herättänyt paljon keskustelua ja osa on kokenut sen vaikeatulkintaiseksi. Tavoitteenani olikin esitellä oppilashuoltoryhmän ajatuksia lain hyvistä ja haasteellisista puolista, jotta se voisi antaa ideoita myös muille kouluille, jotka pohtivat samoja asioita. Mielestäni haastatteluaineisto antoi hyvän käsityksen haastateltavien näkemyksistä liittyen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin.

Eettiset ratkaisut ja uskottavuus liittyvät tutkimuksessa toisiinsa vahvasti. Tutkimuksessa hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on edellytyksenä sille, että tutkimus on uskottava. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.) Opinnäytetyöni teossa tavoitteenani on ollut toimia tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti ja noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Olen pyrkinyt toimimaan rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti tutkimukseni kaikissa vaiheissa. Pyytäessäni haastateltavia osallistumaan tutkimukseeni olen saatekirjeessä kertonut, miksi teen tutkimusta ja miksi haluaisin haastatella juuri heitä. Olen painottanut, että osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisensa voi perua missä vaiheessa tahansa. Saatekirjeessä kerroin myös, että haastattelut tulen nauhoittamaan. Korostin kuitenkin, että nauhoitukset ovat vain minua varten ja ne tullaan poistamaan, kun tutkimus on valmis. Toimimalla näin avoimesti ja rehellisesti, olen pyrkinyt eettisyyteen. Haastatteluista tehdyn analyysin lähetin vielä haastateltaville tarkastettavaksi, jotta siinä ei olisi mitään sellaista, jota he eivät halua julkaistavaksi.

Luotettavuuden arviointiin kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Kuitenkin tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus painottuu, koska tutkimus arvioidaan kokonaisuutena. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.) Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt toimimaan johdonmukaisesti ja huolellisesti. Tuon raportoinnissani ilmi mahdollisimman tarkasti, miten olen opinnäytetyöni toteuttanut, jotta lukijalla on mahdollisuus arvioida tutkimukseni luotettavuutta. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt opinnäytetyössäni yksilöteemahaastattelua. Uskon, että näin haastateltavalla on ollut mah-

dollisuus kertoa mielipiteistään mahdollisimman vapaasti ja luottamuksellisesti verrattuna siihen, että olisin haastatellut useampaa henkilöä yhtä aikaa.

Tutkimukseni luotettavuuteen vaikuttaa olennaisesti se, että olen tehnyt tutkimukseni yksin. Keskeistä on pohtia, miten itse vaikutin tuloksiin, olinko haastattelu tilanteessa tarpeeksi avoin kaikelle, vai sivuutinko pois jotain mikä olisi voinut olla oleellista tutkimukseni kannalta. Tutkimukseni tulokset ovat näin minun tulkintojani haastatteluista ja analysoinnista. Olen kuitenkin pyrkinyt parhaani mukaan toimimaan haastattelutilanteessa puolueettomasti kuunnellen, mitä haastateltavalla on sanottavaa. Haastattelutilanteessa tavoitteenani on ollut myös olla ottamatta kantaa sekä olla johdattelematta haastateltavaa. Vaikka minulla ei ole aiempaa kokemusta haastattelijana toimimisesta, haastattelut onnistuivat mielestäni hyvin. Haastattelut olen nauhoittanut ja litteroinut sanatarvasti. Tämä parantaa mielestäni haastattelun luotettavuutta, koska aineistoni ei ole sen varassa, mitä itse haastattelutilanteessa olen saanut kirjoitettua ylös. Koska olen toteuttanut analysoinnin yksin, olennaista on pohtia, millaisia tuloksia olen analysoitavasta tekstistä löytänyt ja mitä asioita olen pitänyt tärkeänä ja halunnut nostaa esille.

Kvalitatiivisen opinnäytetyöni tulokset ovat yhden koulun kuuden oppilashuoltoryhmän jäsenen ajatuksia, eivätkä näin ole yleistettävissä suoraan. Kuitenkin sain mielestäni tämän tasoiseen tutkimukseen riittävän määrän haastateltavia, joiden kautta pystyin tarkastelemaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja useasta näkökulmasta. Haastateltavien identiteetti on salattu, koska tarkoitukseni oli käsitellä tuloksia yleisesti oppilashuoltoryhmän jäsenten näkemyksinä.

Minulla ei ennen kuraattoriharjoitteluani (kevät 2014) ollut aikaisempaa kokemusta oppilashuollon toteuttamisesta koululla, joten ensimmäinen kosketus aiheeseen on tullut Ylöjärven Yhtenäiskoulun kautta. Näin ollen olen saanut lähestyä uutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja neutraalisti ilman ennakkokäsityksiä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tuomat käytänteet ovat myös ainoa tapa, johon olen käytännössä tutustunut. Monilla kouluilla asia ei ole kuitenkaan ollut näin, vaan oppilashuoltoa on toteutettu vuosikymmenet eritavalla ja uuden lain toteuttaminen voi näin vaatia suuriakin ajattelutavan muutoksia. Yhtenäiskoululla laki nähtiin todella positiivisesti, mutta yleisesti ottaen se on herättänyt paljon negatiivisiakin ajatuksia. Minun on ollut helppo nähdä laki positiivisena asiana, mutta kauan oppilashuollossa työskennelleissä laki herättää varmasti ristiriitaisia tunteita.

Tämä tutkimus Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän näkemyksistä ja kokemuksista toteutettiin ennen oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantuloa. Mielenkiintoisia aiheita lisätutkimuksille olisi, miten laki on otettu huomioon kouluissa ja millaisia käytäntöjä se on tuonut kouluille. Kiinnostavaa olisi myös, onko laki oikeasti toimiva ja tuoko se siinä toivottua muutosta kouluille yhteisöllisempään, osallisempaan ja ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Tulevaisuudessa aihetta olisi tärkeä tutkia myös oppilaiden näkökulmasta, voivatko he lain myötä paremmin? Hyödyllistä olisi tutkia lakia lisäksi eri näkökulmista kuten huoltajien ja koulun muun henkilökunnan kokemuksista.

Olen oppinut paljon tutkimusta tehdessäni ylipäättään tutkimuksen tekemisen vaiheista sekä oppilashuollosta ja käytänteistä toteuttaa sitä. Kuraattoriharjoitteluni ja opinnäytetyöni kautta olen saanut tutustua tarkemmin Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuollon kokonaisuuteen. Teoriaosuutta muodostaessani olen lisäksi saanut tutustua erilaisiin tutkimuksiin, hankkeisiin ja käytäntöihin, joita kouluissa viime vuosina on toteutettu yhteisöllisyyden, osallisuuden ja ennaltaehkäisyn puitteissa. Olen saanut näkemystä oppilashuollon hyvistä ja haasteellisista puolista. Niiden kautta olen voinut peilata omia arvokäsityksiäni ja pohtia, miten itse toimisin oppilashuollon toteuttajana. Koenkin, että omaa ammatillista kasvuani ajatellen opinnäytetyöprosessi on ollut merkityksellinen.

LÄHTEET

Ahtola, A. 2012. Proactive and Preventive Student Welfare Activities in Finnish Pre-school and Elementary School: Handling of Transition to Formal Schooling and a National Anti-Bullying Program as Examples. Turun yliopisto. Psykologian laitos. Väitöskirja.

Ajatuksia oppilashuollosta. 2013. Word-asiakirja. Ylöjärven Yhtenäiskoulu. Ylöjärvi. Saatu Tuija Ukkonen-Ereniukselta 23.9.2014.

Alatupa, S. (toim.), Karppinen, K., Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75. Sitra: Helsinki.

Haapaniemi, R. 2010. Yhteisöllisyys ja kasvatusyhteisöt. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen E. (toimi.) Arvot kasvatuksessa. Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 75–84.

Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Turku: SMS-Tuotanto Oy.

HE 67/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuolto laiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettu 29.9.2014.
<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+67/2013&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>

Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee. Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hastrup, A., Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J. & Pelkonen, M. (toim.) 2013. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden uudistaminen. Lasten Kaste-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 3/2013. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Heinämäki, L. 2007. Varhaista tukea koulun arkeen – työvälineenä kehittämisvalikko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Opetusministeriö. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. 12.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2008. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kuusela, M. 2005. Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen, oppiminen ja käyttäminen perusopetuksen kahdeksannen luokan tyttöjen liikuntatunneilla. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 165. LIKES-tutkimuskeskus. Jyväskylä.

Kuusela, M. & Lintunen, T. 2010. Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen ja tuki koulussa. Teoksessa Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen koulu-yhteisössä. Joronen, K. & Koski, A. (toim.) Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kykyri, V-L. 2007a. Kohtaamisen voima ja vuorovaikutuksen haasteet opetustyössä. Teoksessa Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. Peter Johnson. (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Kykyri, V-L. 2007b. Yksilösuorituksista kohti yhteispeliä. Teoksessa Suuntana yhtenäinen perusopetus. Johnson, P. (toim.) Uutta koulukulttuuria etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lahtinen, N. 2011. Oppilaan oikeudet ja vanhempien vastuu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Launonen, L., Pohjola, K. & Holma, P. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi! Teoksessa Koulu kasvuyhteisönä Launonen, L. & Pulkkinen, L. (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehikoinen, T., Lehtoranta, P. & Puumalainen, J. 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Helsinki: Eduskunnan tarkastusvaliokunta. Luettu 13.10.2014.
<http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=jz32213140909180>

Lehtonen, H. (toim.) 2008. Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Tampere: Tampereen yliopisto.

Mahkonen, S. 2014. Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä. Porvoo: Edita.

Moisio, P. 2012. Nuorten syrjäytyminen – mistä on kyse? Powerpoint-diat. TERVE-SOS 2012. 9.5.2012. Tampere. Luettu 13.10.2014.
<http://www.slideshare.net/THLfi/pasi-moisio-tervesos-2012>

Mustikkamäki, N. 2004. Näkökulmia yksilöiden sitoutumiseen ja alueiden kehityksen väliseen suhteeseen. Teoksessa Markku Sotarauta & Kati-Jasmin Kosonen. (toim.) Yksilö, kulttuuri ja innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan. Tampere: Tampere University Press.

Nivala, E. & Ryytänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. 14.vuosikerta.

Notkola, V., Pitkänen, S., Tuusa, M., Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Korkeamäki, J., Nousiainen, L. & Piekkari, U. 2007. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu. Koulun kehittämisen kansio. Opetusministeriön materiaalipaketti. Helsinki. Luettu 7.10.2014.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_yhteisollinen_koulu_hanke/Osallistuva_Oppilas_liitteet/OPM_koulun_kehittamisen_kansio_2606.pdf

OAJ: Häirikköoppilaita ei pystytä auttamaan. 2014. Iltalehti. Julkaistu 26.10.2014. Luettu 27.10.2014. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2014102618781547_uu.shtml

Ojala, U. (toim.) 2005. Varpu. Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja lehti 9/2005. Liite 38 B.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287.

Oppilashuolto YYK:lla. Kohti yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää toimintaa. 2013. Powerpoint-diat. Ylöjärven Yhtenäiskoulu. Ylöjärvi. Saatu Tuija Ukkonen-Ereniukselta 23.9.2014.

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628.

Raina, L. & Haapaniemi, R. 2007. Yhteisöllinen pedagogia. ”...ettei tarvitse tehdä yksin.” Tallinna: Arator Oy.

Rautiainen, A. (toim.) 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Rayce, S., Holstein, B. & Kreiner, S. 2009. Aspects of alienation and symptom load among adolescents. *European Journal of Public Health* 19/2009, 79–84. Luettu 13.10.2014. <http://eurpub.oxfordjournals.org/content/19/1/79.full>

Rimpelä, M., Fröjd, S. & Peltonen H. (toim.) 2010. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Koulutuksen seurantaraportit 2010:1. Helsinki: Opetushallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 29.9.2014. http://www.oph.fi/download/124847_Hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen_perusopetuksessa_2009.pdf

Roine, M., Puusniekka, R., Luopa, P., Kinnunen, T. & Jokela, J. 2011. KAIKKI MUKAAN! Yhteisöllisyys Helsingin peruskoulujen voimavaraksi. Opetusvirasto. Perusopetuslinja. Helsinki: Helsingin kaupunki ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Salovaara, R. & Honkonen, T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2014. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. *Talentia* 4/2014, 22.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2014. Oppilas ja opiskelijahuoltolain toteutuminen nikottelee. *Talentia* 6/2014, 10.

Suontausta-Kyläinpää, S. 2010. Yhteistyö koulu yhteisössä ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Teoksessa *Tunne- ja sosiaalistaitojen vahvistaminen koulu yhteisössä*. Joronen, K. & Koski, A. (toim.) Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ukkonen-Erenius, T. & Salmela, M. koulukuraattori. 2013. Koulutuksellinen tasa-arvohanke. Powerpoint-diat. Ylöjärven Yhtenäiskoulu. Ylöjärvi. Saatu Tuija Ukkonen-Ereniukselta 23.9.2014.

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa. Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma.

Välimäki, M. 2008. Yhteisöllisyyttä lisätään konkreettisilla teoilla. *Promo* 54. Terveyden edistämisen lehti. 4/2008, 32–34.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

1 (2)

1. Alkutiedot: ammatti, työkokemus

2. Lainkokeilemisen aloitus

- millaiset fiilikset alussa
- miten saanut tietoa laista
- miten perehdytetty lakiin
- oliko jotain ennakkokäsityksiä, ovatko pysyneet samoina, muuttuneet, miten
- millaisia lainmukaisia hyviä käytäntöjä oli jo olemassa

3. Nykytilanne

- miten toiminut, mikä toiminut, mikä ei toiminut
- mikä ollut hyvää/huonoa/haastavaa
- mikä konkreettisesti muuttunut sinun työssäsi/roolissasi
- onko ollut vaikea muuttaa ajattelutapaa/onko edes tarvinnut muuttaa
- näetkö lain toimivana/ et, miksi/miksi et, miltä osin

4. Yhteisöllinen opiskeluhoolto

- mitä ajatuksia herättää
- millainen käsitys
- onko mahdollista toteuttaa, mitä konkreettisesti, millaisia asioita (työssäsi/roolissasi)
- miten onnistuu korjaavan ja ennaltaehkäisevän yhteensovittaminen (resurssit)
- hyviä/huonoja/haasteellisia puolia
- näetkö oikeasti hyödyllisenä, vaikuttaako ennaltaehkäisevästi, miten/mihin
- miten ottaa kaikki huomioon

5. Yksilökohtainen opiskeluhoolto

- mitä ajatuksia herättää
- hyvää/huonoa/haasteellista
- mikä konkreettisesti muuttuu, toteutus (sinun työssäsi/roolissasi)

6. Salassapitosäännökset

2 (2)

- mitä ajatuksia herättää
- hyvää/huonoa/haastavaa
- mikä konkreettisesti muuttuu, toteutus (sinun työssäsi/roolissasi)
- poikkeustapaukset
- opiskelijan ja huoltajan vaikutusmahdollisuuksien painottaminen

7. Oppilaan ja huoltajan vaikutusmahdollisuudet

- mitä ajatuksia herättää
- hyvää/huonoa/haasteellista
- mikä konkreettisesti muuttuu (sinun työssäsi/roolissasi)
- miten huoltajan/opiskelijan roolia vahvistetaan konkreettisesti

8. Kuraattorin tarkentuneet pätevyysvaatimukset

- mitä ajatuksia herättää
- hyvää/huonoa

Liite 2. Saatekirje haastateltaville

1 (2)

Arvoisa haastateltava!

Olen sosionomiopiskelija Anna Rauva Tampereen ammattikorkeakoulusta. Tarkoituksenani on valmistua joulukuussa 2014 ja osaksi koulutustamme kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Teen opinnäytetyönäni tutkimuksen uuteen 1.8.2014 voimaan tulevaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyen. Olen kiinnostunut selvittämään lain vastaanottamiseen liittyviä näkemyksiä ja käytännön kokemuksia. Tutkimukseni avulla on tarkoitus tehdä lakia tunnetummaksi sekä pohtia sen mahdollisia vahvuuksia sekä heikkouksia. Tarkastelen lakia myös muutamien siinä esiintyvien arvojen kautta: ennaltaehkäisy, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden. Ohjaavana opettajanani toimii Tapio Salomäki.

Olisin kiinnostunut kuulemaan juuri teidän Ylöjärven Yhtenäiskoulun oppilashuolto-ryhmään kuuluvan näkemyksiä, koska olette jo tämän vuoden ajan kokeilleet lakiin liittyviä käytäntöjä. Teidän näkemyksenne tekisivät lakia näkyvämmäksi myös muille kouluille. Toteutan tutkimukseni teemahaastattelulla ja haastattelen jokaista henkilöä erikseen. Haastatteluni teemat ovat alkutiedot (ammatti ja työkokemus), lain kokeilemisen aloitus, nykytilanne, yhteisöllinen opiskeluhuolto, yksilökohtainen opiskeluhuolto, salassapitosäännökset, kuraattorin tarkentuneet pätevyysvaatimukset sekä opiskelijan ja huoltajan osallisuus. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin tunnin verran. Haastattelut olisi tarkoitus toteuttaa loppukevään (huhti-, touko- ja kesäkuun) aikana. Valitettavasti aikataulu on tiukka ja tiedän, että kevät on teille kiireistä aikaa. Olisin kiitollinen, jos saisitte haastattelun sopimaan aikatauluunne. Voitte ehdotella minulle teille sopivia aikoja sähköpostin välityksellä.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisenne voitte perua missä vaiheessa tahansa. Haastattelut tullaan nauhoittamaan ja haastattelussa saamia tietoja tullaan käyttämään ainoastaan tähän opinnäytetyöhön. Haastateltavaksi saamaani aineistoa ei myöskään anneta missään vaiheessa sivullisten nähtäväksi. Tutkimuksen valmistuttua haastatteluaineistot tullaan poistamaan. Haastattelussa antamanne tiedot ovat luotamuksellisia. Nimeänne en tule käyttämään tutkimuksessani, mutta sen sijaan ammatinnehaluaisiin mainita, jotta tutkimuksesta pystyisi huomaamaan ammatin tuomat näkemyserot.

Toivon teidän osallistuvan haastatteluun!

2 (2)

Ystävällisin terveisin

Anna Rauva

puh. xxx xxxxxx, anna.rauva@soc.tamk.fi

Liite 3. Ylöjärven Yhtenäiskoulun vuosikello

1 (2)

OPPILASHUOLLON VUOSIKELLO / YYK**Elokuu**

- **Järjestäytyminen**
- **Ryhmäytykset** (tukareiden, kummioppilaiden rooli?)
- **9lk:t** yleisellä tasolla (oppilaille tehty ilmapiiri- /kiusaamiskysely?, lv:n arvio, th:n 8lk:n tarkastuksista tehty yhteenveto), tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu, paikalle lv:t, rehtorit, th, opo, eo, kuraattori, (ohjaaja, psykologi?)

Syyskuu

- Edellisen kevään **Kiva-kiusaamiskyselyn** käsittely ja tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu, mukaan ohr + oppilaiden (oppilaskunnan hallitus?) ja vanhempien (Kirva?) edustus?

Lokakuu

- **7lk:t** yleisellä tasolla (oppilaille tehty sosiogrammi/ilmapiiri-/kiusaamiskysely?, lv:n arvio), tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu, paikalle lv:t, rehtorit, th, opo, eo, kuraattori, (ohjaaja, psykologi?)
- Tunnetunnit 5lk:ille (kuraattori, nuorisotoimi, srk)

Marraskuu

- **1lk:t** yleisellä tasolla.

Joulukuu

- **5lk:t** yleisellä tasolla (oppilaille tehty sosiogrammi/ilmapiiri-/kiusaamiskysely?, lo:n arvio, th:n tarkastuksista tehty yhteenveto), tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu, paikalle lo:t, rehtorit, th, eo, kuraattori, psykologi, ohjaaja?

Tammikuu

- **Hyvinvointiprofiilin** tulokset (jos tehty). Käsittely ja tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu yhdessä oppilaiden (oppilaskunnan hallitus?) ja vanhempien (Kirva?) edustuksen kanssa?
- **6lk:t** yleisellä tasolla (oppilaille tehty sosiogrammi/ilmapiiri-/kiusaamiskysely?, lo:n arvio), tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu, paikalle lo:t, **tulevat lv:t**, rehtorit, th, eo, kuraattori, psykologi, ohjaaja?

Helmikuu

- **Kouluterveyskyselyn** tulokset (jos tehty). Käsittely ja tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu yhdessä oppilaiden (oppilaskunnan hallitus?) ja vanhempien (Kirva?) edustuksen kanssa?

2 (2)

- **2lk:t** yleisellä tasolla (oppilaille tehty sosiogrammi tms. kysely?, lo:n arvio, th:n tarkastuksista tehty yhteenveto?), tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu, paikalle lo:t, rehtorit, th, eo, psykologi, kuraattori, ohjaaja?

Maaliskuu

- Voimatyöt-ryhmä 5-6lk tytöille tarvittaessa? (kuraattori, nuorisotoimi)
- Seukkapaketit 8lk:lle (nuorisotoimi)

Huhtikuu

- Murrosikä-tunnit 4lk:lle (th)

Toukokuu

- Terveysneuvontatunnit 3lk:lle (th)
- Tulevien **1lk:ien tutustumispäivä**.
- **Kiva-kiusaamiskysely** oppilaille
- Lukuvuoden ohr-toiminnan **arviointi**, seuraavan vuoden **suunnittelu**

Liite 4. Ylöjärven Yhtenäiskoulun Kun huoli herää – toimintamalli

1 (2)

KUN HUOLI HERÄÄ YLÖJÄRVEN YHTENÄISKOULUSSA

Koulun aikuinen keskustelee huolesta oppilaan kanssa.

Koulun aikuinen keskustelee oppilaan kanssa sovitusti huolesta lo:n /lv:n kanssa.

Lv / lo keskustelee oppilaan kanssa sovitusti huolesta huoltajien kanssa. Sovitaan toimenpiteistä.

KYSEESSÄ OPPILASHUOLLOLLINEN ASIA:

- Lo / lv ottaa yhteistyössä oppilaan / huoltajien kanssa yhteyttä oppilashuoltopalveluihin (terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi). Sovitaan työskentelystä.
- Tarvittaessa oppilaan kanssa työskennellyt henkilö kokoaa oppilaan / huoltajan kanssa yhteistyössä tarvittavat henkilöt monialaiseen asiantuntijaryhmään.
- Asiantuntijaryhmässä sovitaan toimenpiteistä ja vastuista. Tarvittaessa konsultoidaan opetushenkilöstöä tai muita asiantuntijoita.
- Toimenpiteet kirjataan oppilashuoltokertomukseen.

TOIMINTA OPPILAAN / HUOLTAJIEN SUOSTUMUKSELLA

KYSEESSÄ OPETUSJÄRJESTELYIHIN LIITTYVÄ ASIA:

- Lv / lo ottaa oppilaan / huoltajien kanssa sovitusti yhteyttä opetusjärjestelyissä auttaviin tahoihin (erityisopettaja, opo, rehtori, muu opettaja). Sovitaan toimenpiteistä (esim. oppimiseen liittyvä tuki, pedagoginen arvio/selvitys). Tarvittaessa konsultoidaan oppilashuoltohenkilöstöä.

2 (2)

Epäselvissä tilanteissa (onko oppilashuollollinen vai opetusjärjestelyasia) lähdetään ensisijaisesti opetusjärjestelyä edellä.

TOIMINTAAN EI TARVITA OPPILAAK / HUOLTAJIKK SUOSTUKK
MUSTA